

Marts 2002, 11. årg, nr. 1

NATUR vejleder

HÅNDholdt naturvejledning

NATURLIGVIS

Biologi - Geografi - Natur & Teknik

Gundlach har et stort udvalg af undervisningsmateriale til konferenceudbytte-priser og mange års erfaring med udgivning og sammensætning af skolebøger.

Vi har derfor den nødvendige faglige baggrund for at kunne hjælpe med at udarbejde et forslag til sammensætningen af biologisk undervisningsmateriale til din skole. Det gælder, hvordan der skal opbygges fra bunden af - eller når der skal suppleres.

Vort omfattende gennemførte udvalg kan ofte være med til at give idéer og inspiration. Vi er det dog at have omringer og se-billeder. Et boks-udtryk får man dog oftest ved selv at se materialerne og få dem i hånden. Derfor står vor udstilling i Herlev klar til så mange dig, når du gerne selv vil se de mange forskellige undervisningsmateriale. Eller et besøg af vor mobile udstilling kan give dig de valgmuligheder, som du har brug for, når du skal opstille

de pædagogiske forudsættelser indenfor et begrænset budget. Her kan du bl. a. se røntgen på mikroskop, skæringsapparater, laboratorieudrustning og skolebøger og materialer til land og vildmark. En del af udstyret er lavet udviklet sammen med danske lærere og professorer af Gundlach.

Vort meget store program indeholder mikroskop og skæringsapparat - eventuelt med tilbehør videokamera - dækker hele spændet fra de avancerede modeller til forskning til de mere simple opbyggede, der er specielt egnet til undervisning. Vi viser dig også gerne et bredt udsnit af resten af dette program, således at du kan få lejlighed til at vurdere, hvilke modeller, med eller uden videokamera, der passer bedst til resten af din skole. Vi har dem naturligvis til den rigtige pris!

Gundlach har gennem årene lært at bruge rigtig biologisk undervisningsmateriale til folkeskoler, gymnasier og høje universiteter samt til rullende og statiske naturcentre. Derudover har vi fornyet bl. a. Nordvesttiet, Eksperimentiet og Danmarks Akvarium med avanceret udstyr.

Ring til os og se selv vort store katalog og/eller altid et besøg. Det kan blive dit første skridt på vejen til en ny - eller en fornyet - samling af biologisk undervisningsmateriale.

GUNDLACH A/S
TLF. 86 94 13 88

Lillegårdsvej 8, Postboks 71, DK-8800 Herlev

Naturvejlederordningen anskudt

Naturvejlederordningen kom ikke uberørt gennem regeringens første hundrede dage

I lederen i sidste nummer af NATURvejleder udtrykte jeg frygt for, at regeringen i sin søgen efter penge til bl.a. sundhedssektoren ville kaste sine øjne på naturvejlederordningen. Det har vist sig, at frygten ikke var ubegrundet.

Venstre ser ingen grund til, at et Naturvejlederudvalg skal rådgive Skov- og Naturstyrelsen.

Naturvejlederudvalget har ellers været en rigtig god idé. Det har været af uvurderlig betydning for Naturvejlederordningens succes, at der har været nedsat et rådgivende udvalg med repræsentation fra alle der kunne have interesse i naturvejledningen i Danmark: Arbejdsgiverne, de grønne organisationer, erhvervsorganisationer, turisterhvervet, Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening m.fl..

Fra starten har der været et meget højt informationsniveau, og medlemmerne har været med til at udstikke og evaluere rammerne inden for hvilke naturvejlederordningen har skullet bevæge sig. Udvalgets medlemmer har været goodwill-ambassadører for ordningen og været med til at sikre den opbakning i deres respektive baglande. Det er også naturvejlederudvalget, der har behandlet de ansøgninger om løntilskud til ansættelse af naturvejledere, som Friluftsrådet har modtaget.

Derved har udvalget også sat sit fingeraftryk på naturvejlederlandkortet og været med til at afgøre den danske naturvejleders profil og kerneydelser.

Det er ærgerligt, at udvalget ikke kan fortsætte sit arbejde. I 2001 kostede udvalget Skov- og Naturstyrelsen ca. 6000 kr. Det er ikke til mange ekstra sengepladser på sygehusene.

På Naturvejlederforeningens vegne vil jeg gerne rette en varm tak til de forskellige medlemmer, der gennem årene har besat pladserne i udvalget. Honorar har de aldrig fået for at være medlem.

Det bliver spændende at se, hvordan udvalgets indsats skal erstattes.

Naturvejlederforeningen er naturligvis fortsat parat til at yde en indsats i koordineringen af Naturvejlederordningen.

Lige nu er det store spørgsmål naturligvis, hvor stor ordningen bliver fremover.

Centralt er der sket flere omrokeringer i Skov- og Naturstyrelsen, der har relevans for naturvejlederne. Et par medarbejdere, der har samarbejdet med naturvejlederne er blevet prikket, mens andre må flytte kontor med deres opgaver.

Decentralt er statskovdistrikternes budgetter blevet beskåret med opfordring til at spare på naturvejledning, naturskoler og friluftsliv. Omkring 80 skovarbejdere og skovløbere er blevet afskediget, og vi må formode, at det samlede antal arbejdstimer, som de tilbageblevne skovarbejdere fremover vil bruge på naturvejledning, reduceres.

Naturforvaltningsmidlerne er beskåret med 2/3. Konsekvenserne heraf for naturvejlederne i stat og amter venter vi på i stor spænding.

Forunderligt at tænke sig at 750000 kunder i år 2000 benyttede sig af naturvejledernes tilbud.

Forunderligt at regeringen ikke anerkender den indsats, naturvejlederne yder for at øge befolkningens natur- og miljøforståelse og almene sundhed gennem de mange naturvejledningsaktiviteter.

Der er sammenhæng mellem natur, miljø, friluftsliv og sundhed – ligesom der også er sammenhæng mellem valgkryds og konsekvenser.

Forhåbentlig flyver alle naturvejledere videre mod deres mål uden for mange spredehagl i kroppen!

Torben Bøgeskov

Torben Bøgeskov er formand for Naturvejlederforeningen i Danmark og naturvejleder på Koutrupgård Naturcenter.

Le
der

Kick off: Back to basics!

Dette nummer af NATURvejleder lægger op til Naturvejlederforeningens årskonference på Livø 17.-19. april i år.

På konferencen, der arrangeres af de nordjyske netværk, kommer vi til at udveksle erfaringer om konkrete naturvejlederaktiviteter i massevis. Konferencens førerhund, Jens Frydendal, der interviewes på de kommende sider, mener der er forskel på jyske og naturvejledere på den ene side, og "storkøbenhavnske" på den anden! Så jyderne mener, at vi i år skal koncentrere os om at gøre det vi alle er gode til – lave naturformidling omkring praktiske aktiviteter i naturen, uden så meget snak om andet end det vi kan se, mens vi husker ikke at svare på spørgsmål, vi ikke får stillet. Så må vi se om det er bæredygtigt!

I nærværende blad forsøger vi på trods de jyske formaninger alligevel at give lidt stof til før-, eftertanke og debat på Livø. Udover en introduktion til den for en københavner "kedelige" ø af Peter Birkedal, finder du også Thyge Jensens artikel om naturholdninger, som lægger op til en sældiskussion, et debatoplæg om skole, naturfag og naturvejledere fra temaredaktricerne, en artikel om vores signaler og udstråling, når vi er "på" fra en af vores brugere, D. Motsenigou, samt et pust fra en store verden dels ved vor udsendte John Holst, og dels fra en hjemvendt grøn(land)skolling. Sidstnævnte fra Johnny samt en del andet stof, er kommet helt af sig selv, skide godt, bliv endelig ved.

Vi glæder os til at diskutere, hvad det er vi skal give vores forskellige målgrupper med hjem, når vi fletter sivsko og fanger fladfisk. Har vi en rolle i at styrke naturfagene i skolen? Hvad betyder det for vores budskab, at vi har kniv i bæltet, morgenhår, islandsk sweater og røjser på, når vi møder børn og voksne derude? Er vi rollemønstre eller rodehoveder – styrer vi for vildt eller lige i afgrunden?

God fornøjelse, vi ses på Livø! Temaredaktricerne

Mange har kontaktet redaktionen angående forsiden på sidste nummer

Dyret er en natsværmer; den hører til den gruppe af natsommerfugle, som man kalder spindere.

*Dyret har ikke noget dansk navn, men det er en han af arten *Peridea anceps*.*

Det er en ret stor natsværmer med et vingefang på ca. 6 cm. Som det er meget almindeligt hos spindere, er hannen her udstyret med nogle kraftige antenner (følehorn), som sætter den i stand til at spore en parringsklar hun på lang afstand.

Arten er en typisk art for ege-blandingsskov, hvor det voksne insekt typisk træffes sidst på natten i maj-juni måned og

den store grønne larve med røde og gule "fartstriber" kan findes på egeløv i sensommeren.

Arten blev i slutningen af 1900-tallet betegnet som sjælden, mens den i dag betragtes som almindelig og udbredt, hvor der er egetræer til den. Kendskabet til arten voksede voldsomt i takt med, at man begyndte at benytte elektrisk lys til at lokke natsommerfugle med, og arten har således sandsynligvis også været almindelig før i tiden, hvor den så imidlertid bare ikke er blevet opdaget.

NATURvejleder udgives af
NATURVEJLEDERFORENINGEN I DANMARK
v/ Torben Bøgeskov,
Naturcenter Koutrupgård,
Koutrupvej 17, Hammer, 7160 Tørring
E-post: tob@sns.dk

Naturvejlederforeningen på Internettet:
www.natur-vejleder.dk
E-post: ugler@natur-vejleder.dk

Redaktionens postadresse er:
Lars Stubkjær Nielsen,
Københavns Statskovdistrikt,
Fægdyden 1, 3500 Værløse

Redaktionens e-mail-adresse er:
nvf.redaktion.nvn@skolekom.dk

Redaktion:
Stella Blichfeldt; stb@sns.dk
Anne Johannisson; ajo@sns.dk
Ulla Didriksen; ud@zoo.dk
Dorrit Hansen; dorrit.hansen@skolekom.dk
Kari Hald; kh@strandegaard.dk
Finn Lillethorup Hansen; flh@sonderskov.dk
Dorte Nielsen; kalvebod@uuf.kk.dk
Lars Stubkjær Nielsen (ansvarshavende);
lsn@sns.dk - Tlf. 44 35 00 35, Fax. 44 35 00 36

NATURvejleder udkommer:
Februar (med deadline: 1/1)
Maj (med deadline: 1/4)
September (med deadline: 1/8)
December (med deadline: 1/11)

Artikler til optagelse i bladet:
Artikler sendes som e-post eller på diskette.
Se skrivevejledning på foreningens hjemmeside

Copyright:
Gengivelser fra bladet er tilladt med kildeangivelse

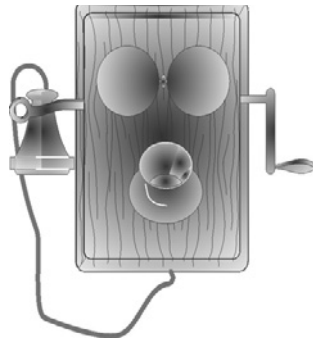
NATURvejleder er Svanemærket
Oplag: 850 ex. på Cyclus-genbrugspapir
Tryk: Kolding Trykcenter

Kommende temaer:
Maj: Udstillinger
Sep: Verdensnummer. Engelsksproget
udgave ifm. Verdenskonferencen
Dec: Store naturcentre eller
Formidling af kulturmiljøet

Temaredaktører for dette nummer:
Ulla Didriksen & Dorrit Hansen

Forside:
Isåvara Petrusen, naturvejleder i Grønland
foto: Johnny Skjoldborg Krog

ISSN 1601-8214

Her kommer så forårets samtale med en jyde, der skal være med til at bringe Danmarks naturvejledere gennem årskonferencen på Livø. Hvad er det egentligt han og den regionale gruppe fra Nordjylland vil med os?

Kan du nævne en af de gode naturoplevelser som du har været med til at give din brugergruppe?

Det er jo et svært spørgsmål fordi, dem har jeg jo mange af. Og de summer sig op. Men nogle af de mest spændende oplevelser jeg har, er når jeg tager folk med ud om natten og oplever månelys ned gennem Troldeslugten. Det er helt fantastisk.

Hvad er den bedste naturoplevelse du selv har haft som voksen?

Det er når jeg går på jagt. En tidligt morgen helt alene ude i skoven, og når jeg kommer tæt på dyrene. Der går man jo stille, og ser tingene omkring sig.

Og hvad så da du var barn. Kan du huske en af dine gode naturoplevelser fra den gang?

Det er jo ikke langt tid siden. Ha, ha! Nu er jeg jo født ude på heden, og de

oplevelser jeg havde der, specielt sammen med min storebror, var gode. Også når vi var ude at røgte ålekroge, eller da jeg som lidt ældre selv strejfede omkring, også tit om natten, og oplevede stilheden.

Jeg kan huske meget fra min barndoms naturoplevelser og når jeg formidler i dag, tænker jeg altid på, hvad det var der fangede mig, da jeg var i den alder.

Og så til årskonferencen på Livø. Hvordan definerer du håndholdt naturvejledning?

Håndholdt naturvejledning opstod på vej i toget til og fra Gilleleje, da Københavngruppen stod for årskonferencen. Da var vi en gruppe, der syntes at det egentligt var en skam, at konferencen blev holdt sådan et naturskønt sted og så oplevede vi intet af naturen deroppe. Vi var på en virksomhed og sad i deres kantine, men var ikke ude. Diskussioner og samtaler blev holdt i konferencelokaler. Buskørsel tog også en del af den knappe tid på 3 dage.

Så trøstede vi os med at vi dog fik oplevet Christiania. Det var toppen af god formidling på det årsmøde. Der var man loyal over for det område man var i. Det lukkede vores øjne op for aktiviteter og liv, som vi ikke kendte til.

Så Jann Ribergård og jeg blev enige om, at når vi engang her i Nordjylland havde kræfter til en årskonference, ville vi tage hele banden til Livø, Og så skulle årskonferencen foregå ude i naturen, så man virkelig bruger den natur, man er i.

Så lige siden har vi efter hver årskonference stukket hovederne sammen, og blevet mere og mere sikre på at det er

Ja, så sidder jeg lunt og godt på Hald Naturskole i Viborg og skal i gang med at interviewe Jens Frydendal.

Nej, gu' gør jeg ej - manden har så travlt at han ikke havde tid til at møde NATURvejleders udsendte medarbejder, som har hastet efter ham i Århus, Viborg og København, for derefter at måtte tage til takke med et telefoninterview.

Af Ulla Didriksen;
NATURvejleders udsendte
medarbejder, og ansat i ZOO
København

rigtigt, hvad vi gør, når I kommer til Livø...

På Livø kører ingen busser, vi skal gå og nå hele øen. Der er ingen konferenceseale, som man fristes til at opholde sig længere tid i.

Vi vil bruge øen og naturen.

Så skal vi arbejde i workshops eller er det tips og tricks i har gang i?

Nej, det er ikke tips og tricks. Der bliver ikke nogle tricks på årskonferencen.

Der bliver erfaringsudveksling. Det er vi enige om er det væsentligste, når man er sammen med kolleger. At diskutere det, andre har gode erfaringer med.

Jamen, hvad vil det sige at kalde det dogmenaturvejledning?

Det handler om at komme tilbage til rødderne. Og ikke så meget højteknologisk naturvejledning.

I har en workshop omkring det at sejle i havkajak. Kræver det ikke teknik og en højteknologisk indsigt, hvis man skal sejle hurtigt?

Havkajak kræver ikke højteknologi, det kræver teknik. Naturvejledning kræver en god teknik.

Havkajak er en af måderne at opleve havet på. Vi håber at de årskonferencedeltagere, der gerne vil snuse til havkajak, får mulighed for det på Livø. Så kan de drage deres egne erfaringer og finde ud af om de vil bruge det i deres egen naturvejledning.

Det er derfor vi har lavet de mange workshops. Man kan prøve af, diskutere og finde ud af om det er noget for en selv.

Nogle workshop er mere voldsomme end andre. Nogle er meget stille og rolige?

Nej det synes jeg ikke. For nogle personer fx sådan nogle hårdtpumpede friluftsmennesker, der aldrig har bevæget sig ind på det lyriske område, der kan lyrikworkshopen blive en meget grænseoverskridende oplevelse. Hvorimod for de mere jordbundne folk kan havkajak være en meget spændende aktivitet. Så workshoppene er et overfødhedshorn af spændende aktiviteter, hvor

man får lov til at bevæge sig længere ud end man normalt gør.

Er der så noget I har valgt fra?

Nej det har vi ikke. Vi har kikket på Livø og så fundet frem til det, der er oplagt at lave der. Naturaktiviteterne hænger sammen med Livøs natur. Fx har Livø en vildbestand af dåvildt, derfor en workshop med dåvildt, jagt og mad. Så er der Krumhøkerens hus og så skal der være noget med brændevin og urter. Klinterne giver en geologisk indfaldsvinkel, og så er der stranden og havet som formidles via kystfiskeri, havkajak og sæler. Og sådan har vi fået alle 14 workshops op at stå. Måske bliver alle til noget, måske bliver nogle valgt fra. Det er OK for os.

Som naturvejleder lærte vi at tage udgangspunkt i et lokalområde, og det er det vi gør på årskonferencen. Det er selvmodsigende at være global naturvejleder, især når man ser på grundideen for naturvejledning, som specielt skal stå for hjemstavnsomsorgen ifølge Hans Ole Hansen (*red: Lejre Forsøgsceters stifter*)

At formidle et lokalområdet kunne jo lige så godt være i Viborg?

Det kunne vi godt, men så var vi lige pludselig bundet af at skulle transporteres lang for at nå naturen, for at lave noget RIGTIG naturvejledning (*red. et hint til sjællænderne og andre bynaturvejledere*) og så var vi endt inde i foredragsalen igen. Det ville vi ikke med årskonferencen denne gang. Livø bliver ”markedspladsen” for vores aktiviteter.

Kan der ikke blive et for stort forståelsesslip for andre naturvejledere (læs byboeren – ca. 85% af Danmarks befolkning bor i byer), hvis rigtig basisnaturvejledning kun er lig med aktiviteter som på Livø?

Det skal du ikke spørge mig om, det må du spørge byboerne om.

Jeg håber at de naturvejledere der kommer til Livø vil plukke i de aktiviteterne de er med i, og så omforme dem til deres egne aktiviteter til lige netop deres eget lokalområde. Det er det jeg håber at den enkelte naturvejleder får med hjem.

Arrangørgruppen befinder sig ikke vel ved at være på en årskonference hvor tjenere og liberiklædte hjælpere kommer ind for at servicere os. Den del skal også være håndholdt på Livø

Vi får lov til selv at øse op, vi skal dog ikke lave al maden, men noget!!!

Er det en slags grænseoverskridende oplevelser/ overlevelsesaktiviteter vi skal give vores brugere - lav din mad af naturens produkter, klar dig selv i flere dage i en skov?

Ja for nogle, i nogle tilfælde, ja. Men vi skal ikke begrænse os og sige at det lige netop er det vi skal. Vi skal beskue verdenen bredt. Vi skal formidle mangfoldige budskaber, så folk finder ud af at verden er mangfoldig sat sammen og værd at passe på. Derfor kan det være en knaldhamrende god måde at tage nogle med ud at sejle i havkajak, fordi de får rusket op i deres indgroede vaner og kommer måske til at se sig selv og verden på en anden måde.

Vi ved jo, at når vi selv bliver udsat for en eller anden form for aktivitet vi aldrig har prøvet før, så ændrer vi os – det rykker.

Jeg håber virkelig at naturvejlederne vælger workshops ud fra noget de IKKE har prøvet før.

Nu har i jyder planlagt 3 dage på Livø som du mener, bliver meget anderledes end hvad fx Københavner- og Frederiksborggruppen gennemførte. Er det forskel på jysk og sjællandsk naturvejledning?

Ja, for når man er sammen med østvendte naturvejledere er deres dagsorden for naturvejledning meget anderledes end for vestvendte naturvejledere. Os jyder mener der går en skillelinie ned gennem Storebælt, hvor man tænker og agerer på en anden måde mod øst. Man er åbenbart ansat til forskellige ting! Jeg ser en forskel i mentalitet og indstilling til det at være naturvejleder. Det er det filosofiske grundlag der er anderledes. Det er lidt udefinerligt. Men det kommer alle jo til at opleve når de kommer til Livø.

(red. senere indrømmede Jens at jyder har svært ved at tage offentlige transportmidler mens sjællænderne er bedre til det. Når en jyde skal bevæge sig fra et

sted til et andet, tænker han/hun kun på om bilen skal have påmonteret traileren eller ej)

Kan du se nogle sammenhænge mellem konferencen på Livø og så den kommende Verdenskonference hvor emnet jo er bæredygtig udvikling.

Nej. Verdenskonferencen foregår på en anden planet. Som jysk naturvejleder føler man at konferencen ikke kommer en ved. Og det er ikke for at kritisere dem der laver Verdenskonferencen, men sådan er følelsen her. Jeg har selv fravalgt at være aktiv i konferencen med den undskyldning, at jeg er med til at lave Livøkonferencen. Hellere lave en god end to dårlige! Men jeg fornemmer som netværkskonsulent, at når diskussion handler om verdenskonferencen og hvad vores netværk kan bidrage med, så bliver folk tomme i øjnene. De lytter høfligt efter. Verdenskonferencen har en anden dagsorden, og det rager ikke os. Emnet er der ingen rigtig der har forholdt sig til, det er sikkert godt og bredt.

Hvad er det så der er galt?

Det er det regi det køres i. Vi opfatter det som ministerens og Skov- og Naturstyrelsens show. Og det kommer ikke os ved i vores dagligdag. Man føler sig ikke personligt engageret. Dem der på forhånd er meget international engagerede har selvfølgelig følt sig mere involverede. Og det er OK.

Så der bliver altså ingen relationer mellem hvad der skal foregå på Livø og LO-højskolen i Helsingør.

Nej. Det er i hvert tilfælde ikke tilstræbt. Men vi får en orientering/ diskussion fra Fællessekretariatet. Der er sat 2 timer af til det punkt - Status og fremtid, også set i lyset af den ny regering. Men for at alle deltagere er klædt på til diskussion, har vi planlagt årskonferencen sådan, at vi tvinger alle til at forholde sig til nogle udsagn og holdninger om naturvejledning, det regionale netværksordning, foreningens liv m.m., så vi i år forhåbentligt får en diskussion og ikke en envejs kommunikation.

Vil årskonferencen få betydning for det fremtidige regionale netværk?

Det håber jeg, og regner med at det bliver diskuteret godt og grundigt. Som du måske ved, har jeg jo en helt markant holdning til det regionale netværksordning, og jeg/vi vil gerne bidrage med holdninger til debatten om ordningens fremtid og struktur.

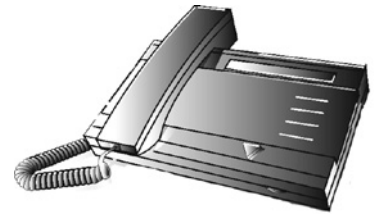

Og så til sidst, er der noget du mangler at sige?

(red. det er et rigtig dumt spørgsmål, for Jens kunne snakke i timer. Han er den mest hurtigtsnakkende jyde jeg kender og konfronteret med det, er svaret blot, at hans bedstemor var sjællænder.)

Om fredagen får deltagerne lov til at opleve naturformidling gennem musikken og lyrikkens verden. Vi skal møde violinisten Anker Buch og forfatteren Knud Sørensen. Det bliver en oplevelse som alle kan glæde sig til.

Tak skal du ha' Jens, vi ses.

LIVØ

grundlagdes 1911 af Chr. Keller

Sådan står der på en mindsten på den nordøstlige del af Livø.

Det er jo ikke selve øen han har grundlagt. Det siger sig selv, men Christian Keller er om nogen den der har sat sit præg på øen.

Men det vender vi tilbage til senere, for der skal jo ikke meget fantasi til at forestille sig, at Livø eksisterede før 1911. Den knold af plastisk ler, sand og grus, som efter istiden var efterladt her, er igennem tiden blevet påvirket af vind og vejr.

Vi finder stejle kystskrænter mod nord og vest, mens der mod øst og syd er store marine forlande sluttende i Livø Tap mod sydøst.

Det er ikke meget, vi kender til forhistorisk tid på Livø. Vi ved, at der boede folk på øen i yngre stenalder. En boplads fra grubekeramisk kultur (ca. 2800 f. kr.) er lokaliseret, men i ældre stenalder har der givetvis også været mennesker på øen. Ertebøllekulturen har sit navn fra den store skaldyngede Ertebølle på Himmerlandskysten sydøst for Livø, og der kendes mange lokaliteter omkring det, der engang var Bjørnsholm Fjord. På øen findes også en enkelt gravhøj, sandsynligvis fra bronzetiden.

I historisk tid hørte øen under Vitskøl kloster, som for øvrigt kan ses fra Livø lysende hvidt ud over Bjørnsholm Bugt i solnedgangen. Vitskøl blev stiftet som cistercienserkloster i 1158 af kong Valdemar som tak for udfaldet af blodgildet i Roskilde og slaget på Grathe Hede. Livø forblev under Vitskøl efter reformationen. Vitskøl blev i 1573 solgt som herregård og ændrede navn til Bjørnsholm. Livø forblev under Bjørnsholm til 1850, hvor godset blev udstykket. Flere forsøgte sig de næste 60 år på Livø. En af dem Peder Schrøder, godsejer fra Kokkedal, begyndte teglværksdrift på øens vestside, men en storm sendte hele lageret af sten i fjorden.

Af Peter Birkedal

Der blev gjort et stort indhug i egeurskoven for at sælge tømmeret til byggeriet af pontonbroen over Limfjorden i Aalborg, men heldet var ikke med øens ejere. Det blev isvinter og tømmeret kunne ikke sejles til Aalborg. I stedet kom driftige folk fra Himmerland med hestevogne over isen og stjal en del af egetømmeret.

I den periode kom Rasmus og Malvina til Livø. Rasmus Schade Berg forpagtede Livø af Peder Schrøder og skulle passe teglværket, mens Malvina bl.a. skulle være krokone i Krumhøkerens hus. En lille fiskerkro på nordspidsen af øen.

Spor efter kroen kan stadig ses på stedet. Krumhøkerhuset var et tilholdssted for fjordens fiskere i hårdt vejr. Her kunne de få varmen, når de havde søgt læ ved Livø. Malvinas historie kunne have været en novelle af Steen Steensen Blicher, men hun kom først til Livø efter Blichers død, og så var hun for øvrigt hans datter.

En kort økonomisk opblomstring kom der dog da Oppen-Schilden overtog øen i 1872. Han opførte et nyt teglværk og fik svenske stenhuggere og franske teglværksarbejdere til øen. Der kom dampmejeri og smedie på øen.

Den store firlængede kampestensgård og havnen byggede han også, men opgav dog snart igen Livø, og kampestensgården blev omdannet til drankerasyll. Spor efter Oppen-Schilden kan stadig ses i Livøs natur i form af efterkommere af det dåvildt, han havde sat ud for jag-

tens skyld.

Så er vi efterhånden nået frem til 1911 og Christian Keller. Christian Keller var søn af Johan Keller, som i 1867 havde oprettet ”Den Kellerske Åndssvageanstalt i København”. Christian blev født i 1858 og studerede som ung medicin. Da faderen døde, overtog han posten som forstander for anstalten. Faderen havde tumlet med en ny behandlingsform for det, vi i dag nok vil kalde evnesvage. Han ville give dem mulighed for at udvikle sig gennem arbejde med jord, dyr og håndværk.

Den første anstalt der blev oprettet,

udfra disse ideer var Brejning ved Vejle Fjord, men da var faderen død, så det var Christian Keller der rykkede ind som forstander. Han var på dette tidspunkt en af pionererne i forsorgsarbejde på europæisk plan. Forsorgsarbejdet voksede, og det er her Livø kommer ind.

Christian Keller købte øen 1. april 1911 for 160.000 kr. Med øens isolerede beliggenhed i Løgstør Bredning med 4 km. til nærmeste fastland kunne han placere en gruppe åndssvage på Livø uden at sætte de afspærringer op, som han betragtede som det værste af alt.

Anstalten blev indrettet alene til mænd. I 1923 oprettede han et lignende pighjem på Sprogø. Udviklingen løb med tiden fra Kellers anstalter, og i 1961 omdannedes institutionen til en landbrugsskole for retarderede mænd.

Den holdt kun kort og i 1980 overtog Miljøministeriet Livø.

Øen er fredet (1977). Der er ingen biler på øen, alle er velkomne til fods, den eneste restriktion er at man ikke må tage hunde med.

Det er sådan Livø er i dag. Øen er fredet (1977). Der er ingen biler på øen, alle er velkomne til fods, den eneste restriktion er at man ikke må tage hunde med.

Her kan man på ca. 320 ha. møde et varieret udsnit af Danmarks natur. Øens areal deles ligeligt mellem økologisk landbrug, skov og overdrev, herunder heder og strandenge.

Det man først bemærker en dag i april, når man går i land fra færgen og bevæger sig op mod Livø by, er frøer masser af frøer. Efter indkvartering i byens huse, som i dag fungerer som lejrskole, kan man bevæge sig rundt på øen.

Her er næsten alle former for dansk natur repræsenteret. De to himmerlandske forfattere Helge Qvistoff og Henrik Bugge Mortensen omtaler øen som "Danmark i en nøddeskal" i bogen "Det ukendte Nordjylland". Netop nødder er og har altid været kendetegnende for Livø. Sømænd har omtalt øen, som et sted hvor man ikke kunne få andet end skovnødder og muslinger. I 1600 årene skulle der være nok nødder og agern til at føde flere hundrede svin på øen. Det er netop ege-hasselskoven, der er dominerende på øen, og den ligger i dag som en urskov. Satte man i dag en mand fra stenalderen ned i skoven, ville han nok føle sig hjemme.

Livø Tap er en historie i sig selv. Det er en lang krumodde dannet af materialer fra nedbrydningen af øen mod nord og vest. Selvom sagnet fortæller om Bjergmanden på Livø og Bjergkone fra Ertebøllebjerg. Det var jo lidt upraktisk, så de blev enige om at bygge en vej mellem Livø og Rønbjerg. De startede en tidlig morgen hvor tågen lå tæt over Bjørns-holm Bugt.

Bjergkone var sent på den, og da Bjergmanden hørte en hyrde i Ertebølle tude i sit horn troede han det var konen og begyndte på vejen. Da konen endelig kom til Rønbjerg, så hun at manden allerede var kommet halvvejs, men i en forkert retning. Hun blev sur og kastede al det jord hun havde i sit forklæde. Det var det der blev til Rønbjerg.

Bjergmandens vej er det der hedder Livø Tap. Der er ikke adgang til Livø Tap, for andre end sæler og måger. Hele Livøs natur kan ikke beskrives, den skal opleves.

På gensyn på Livø i april.

Det ligger i luften i tiden, at det i Danmark ikke kører for godt, når det handler om at klække forskerspinner indenfor naturvidenskab. Og børns viden og engagement når det gælder natur og miljø har det vist heller ikke for godt generelt. Er det naturvejledernes hovedpine? Hermed et diskussionsoplæg med klip og klister fra net og nyheder, samt tips om, hvor du kan læse mere.

Med OECDs PISA-rapport fra november 2001 kom der facts på bordet. 15-årige danske skolelever kan ikke måle sig med flertallet af de 32 undersøgte landes elever, hverken når det gælder læsning, matematik eller naturfag. Men hvordan er situationen i den danske uddannelsessystem egentlig i almindelighed og i folkeskolen i særdeleshed: Fup og fakta - muligheder og trusler? Vi finder, at der nu er behov for at vi i naturvejlederkredse finder os selv en rolle i forhold til skolen og naturfagene. Hvad er vores mulige indspil – hvordan kan vi udvikle vores rolle?

De fleste naturvejledere har fundet sig selv på arbejde i selskab med en flok elever fra den danske folkeskole, naturskolefolk eller ej. Det er en målgruppe vi alle kender. Lærerne komme med et bestemt formål, om end det ikke altid ligger øverst i bevidstheden – hun skal opfylde folkeskoleloven, og besøget er en del af undervisningen i et eller flere sko-

lefag, ofte natur/teknik eller andre naturfag - selvom alle fag og discipliner jo kan være på banen.

Måske har du samme intentioner, du vil gerne støtte læreren i at opfylde den dér lov, og du har måske også lige en ide om at opfylde naturvejlederordningens formål – det der med bæredygtighed og det globale. Hvordan går det – hvad er vigtigst, supplerer de to formål hinanden, hvad klarer du bedst, hvordan går din indsats i spænd med det der sker på skolen?

Hvordan kan du styrke naturfagernes status hos pædagoger, lærere og elever?

Er det ved at forsøge at fascinere dem med naturens ubegribelige meningsfyldthed, fortællinger om fuglens træk på tværs af jordkloden? Ved at give dem naturoplevelser der suger i maven – en nattevandring i Dyrehaven, havkajak i bølgeskulp? Eller ved facts og konsulenthjælp på hard core undersøgelser af

natursvag

sammenhænge mellem kemiske og fysiske faktorer og biologi på et sydvendt kystskrænt? Hvis vi ved, hvad vi gør og kan argumentere for det - så er behovet for os i folkeskolen, (og på pædagogseminarierne, lærerseminarierne, gymnasierne osv.) uomtvisteligt og efterspørgslen potentielt enorm.

Fik du ikke lige set hvordan det var med den analyse af de 15-årige skolelevers kunnen i læsning, matematik og naturfag i 32 lande, kan du få et hurtigt resume her, saxet fra www.sfi.dk/oeed.html, hvor du kan se mere om testen, og hvordan den er lavet.

	Læsning	Matematik	Naturvidenskab
Japan	522	557	550
Korea	525	547	552
Finland	546	536	538
Canada	534	533	529
New Zealand	529	537	528
Australien	528	533	528
U. K.	523	529	532
Østrig	507	533	519
Irland	527	503	513
Sverige	516	510	512
Belgien	507	520	496
Frankrig	505	517	500
Schweiz	494	529	496
Island	507	514	496
Norge	505	499	500
USA	504	493	499
DANMARK	497	514	481
Tyskland	484	490	487
Spanien	493	476	491
Italien	487	457	478

Resultatet i 11 lande (Tjekkiet, Brasilien, Mexico, Liechtenstein, Rusland, Portugal, Ungarn, Grækenland, Luxembourg, Polen og Letland) er udeladt i denne oversigt

”Det praktisk/eksperimenterende aspekt i biologiundervisningen spiller en mindre rolle for langt de fleste biologilærere!
 Mange føler sig fagligt isolerede, 2/3 af lærerne i undersøgelsen indgår ikke i fagligt team med andre biologilærere.
 Mange lærere underviser i fag de ikke har liniefag i – det gælder fx 4 ud af 10 lærere i biologi.”
 (Fra undersøgelse om biologi i folkeskolen af Søren Breiting og Finn Mogensen, saxet fra Undervisningsnyt).
 Her kunne vi give en hjælpende hånd!

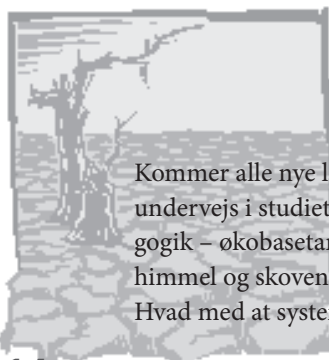
Alt i alt et skuffende resultat for Danmark – et af de lande i verden, hvor der bruges flest penge på skolen

Danmark var et eneste land i Norden, hvor drengenes resultater i naturvidenskab var synligt bedre end pigernes! Hrrmmm!

Hvordan hulen lærer man om kredsløb???

Hvornår viser vi eleverne noget der giver dem fornemmelsen af sammenhænge? Er det når de maler en ko, og senere kærner fløden til smør? Eller når vi møder en efterladt brændestak i skoven, og ser at den giver næring til svampenes forbrænding? Og er det det vi skal?

Kommer alle nye lærere under uddannelse forbi en naturskole undervejs i studiet? Bliver de introduceret til udendørspædagogik – økobasetankerne, mange intelligenser under åben himmel og skoven i skolen? Hvad med at systematisere et naturvejledertilbud her?

Lektor på Geologisk Museum, Erik Schou Jensen, mener, at man skal forsøge at fange de unge meget tidligt, og at universiteterne skal være bedre til at kanalisere deres viden ud til skolerne. ”Jo tidligere børnene stifter bekendtskab med, at der er en spændende verden, der hedder naturvidenskab, jo større chance er der for, at nogle af dem finder ud af, at det lige er deres niche”.

(Pernille Aisinger/www.folkeskolen.dk)

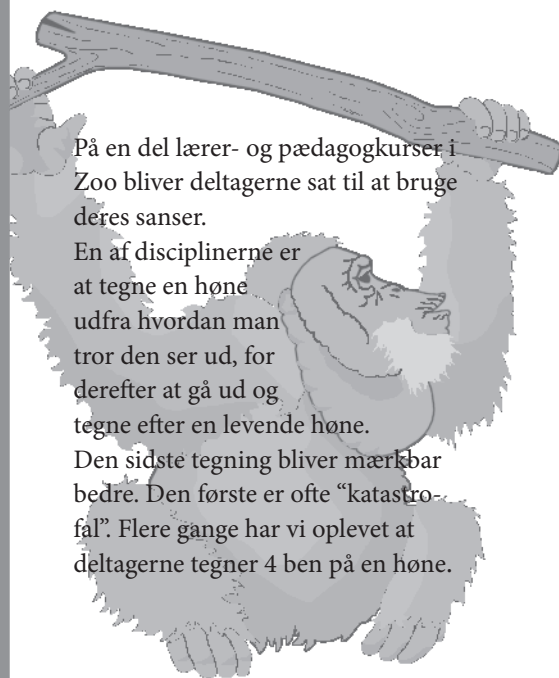
”Afdelingsleder ved Center for Naturfagernes didaktik ved Århus Universitet Kirsten Paludan byder ind med en ide: ”Lad faget naturteknik være et tilbud om bunkevis af facts, som de små i samler alderen kan suge til sig. Og lad dem så vente med at lære de store sammenhænge til de er klar, ”når hangen til sammenhænge dukker frem af pubertetstågerne...”

(Karen Ravn/www.folkeskolen.dk)

”De unge vil gerne naturfag, men ikke fysik. Antallet af studerende i naturfagene er steget støt siden 1980, men interessen har flyttet sig fra matematik og fysik til biologi, geografi og andre fag der også har plads til en filosofisk tilgang...og bygger en slags bro mellem naturvidenskab og humaniora.” (Karen Ravn/www.folkeskolen.dk)

”Folkeskolens fag natur og teknik er en katastrofe og burde afskaffes.

Det mener professor Niels Egelund fra Danmarks Pædagogiske Universitet...31,6 procent af lærerne har ikke hverken grunduddannelse, efteruddannelse eller kurser i naturfag... Ifølge Niels Egelund er der gået for meget tværfaglighed og projekter i faget med det resultat, at den faglige basisviden lider nød...Han mener, at konsekvensen må være at man afskaffer faget natur og teknik og i stedet satser på en styrkelse af de klassiske naturfag som eksempelvis fysik, kemi, biologi og geografi.” (Anne-Marie Dohm/www.jp.dk). Men pædagogikken i natur/teknik er jo netop ”naturvejlederpædagogik” - det der virker! En afskaffelse kan vi ikke lade passere!

På en del lærer- og pædagogkurser i Zoo bliver deltagerne sat til at bruge deres sanser.

En af disciplinerne er at tegne en høne ud fra hvordan man tror den ser ud, for derefter at gå ud og tegne efter en levende høne.

Den sidste tegning bliver mærkbar bedre. Den første er ofte ”katastrofal”. Flere gange har vi oplevet at deltagerne tegner 4 ben på en høne.

Biologi i folkeskolen er ikke et eksamensfag i modsætning til fx fysik. Hvordan kan det dog være, og hvordan påvirker det elevernes udbytte???

For første gang i mange år var der i sommer mindre søgning til selv et af de bløde naturvidenskabelige fag på universitetet – nemlig biologi!

Natur/teknik er et nyt liniefag, så der er kun ganske få nye lærere med det fag på eksamensbeviset. Et liniefag svare til ½-års studieindsats – mere er det såmænd ikke. I et ”tværfagligt fag” som natur/teknik, må det være svært at komme hele vejen rundt på den tid - og i den nye læreruddannelse er naturfag på basisdelen forsvundet helt.

På seminarierne er humanistiske og kreative fag på hitlisten. Så af 500 liniefagsvalg er måske 35 biologi, lidt flere geografi, noget færre fysik/kemi. Eksemplet er fra Blaagaard Seminarium ved København

En lille undersøgelse udført af naturfaglærerne på pædagogseminarierne viser, at det gennemsnitlige timetal, som de studerende tildeles til introduktion af naturfag, beløber sig til 20 timer.

Kun hvis de senere vælger linieforløb i naturfag, projekter eller naturfagseksamen lærer de mere om naturen.

En stor del af de færdiguddannede pædagoger har derfor ringe kendskab til dyr, planter og natur.

Hvor sjovt er det at have biologi i gymnasiet – og hvor mange gymnasieelever kommer i den forbindelse ud og opleve det store i naturen – nu hvor ”hangen til sammenhænge måske er dukket frem af pubertetstågerne”?? Obligatorisk for alle er blot ca. 100 timer biologi i 1.g.

Måske skulle vi tage til Finland og se om de finske naturvejledere har en aktie i, hvor godt de klarer sig i skolefagene deroppe??

Se mere på

- 1) www.uvm.dk/nyt/pm/pmpisa.htm (Pressemeldelse fra Undervisningsministeriet, med mange links videre)
- 2) www.sfi.dk/oecd.html (Mere om PISA)
- 3) www.pisa.oecd.org (Undersøgelsens officielle webside)
- 4) www.uvm.dk/nyt/pm/naturfag.pdf (Mere om PISA / naturfaglige kompetencer)
- 5) www.folkeskolen.dk/articles/2001/52/redaktionelt/a06.htm (Ligger årsagen til den dårlige danske score i naturfag i undersøgelsesmetoden?)
- 6) www.folkeskolen.dk (Mange artikler om emnet)

KYS FRØEN

Kender du typen. En rigtig naturvejleder med masser af lommer på de grønne bukser, vildt skæg, de rigtige meninger og den løftede pegefinger. Vores skribent og hans familie var i hvert fald ikke i tvivl. Indtil den dag, hvor de endelig tog sig sammen til at tage på skovtur.

**Søndagsudflugten.
Hvor skal turen gå hen?
For ud, det skal familien.**

Weekend er det som bekendt alt for sjældent. Derfor skal der virkelig kvalitetssamvær ind i den smule kvalitetstid, arbejdsmarkedet levner os ifølge alverdens børneråd og socialforskere.

Nu skal man jo - ifølge de seneste overordentlig kloge og indsigtsfulde bedrevidende råd fra venstre vismænd - tage udtalelser fra den slags mennesker med et stort gran salt.

*Af D. Motsenigou
Økonom og EU-projektleder*

Men ikke desto mindre er familien - kernefamilien bestående af far, mor og to børn - enige om, at den slags bestemmer vi selv.

Derfor går det på skift, når søndagsudflugten skal bestemmes.

Det betyder, at der er en overvægt af biografture og andre selvlysende indendørsaktiviteter i fritureduft.

Derfor fandt jeg, at en tur i skoven, måtte været et nyt og spændende alternativ oven i købet med en vis forebyggende effekt.

»En skovtur! I dine drømme. Hvad er der galt med dig. Er det nu nødvendigt,« indskød den yngste prinsesse rutinemæssigt, med himmelvendte øjne. Den lidt ældre kønsfælle, der er gjort af samme genetiske (tyl)stof, så også opgivende ud.

Begge havde forestillet sig en søndag med næserne vendt mod tøjbutikkernes vinduer og derefter på café. Eller endnu bedre. En søndag på sofaen, fordi vejret viste sig fra sin sædvanlige ustadige danske facon.

Godt med puder i ryggen, te på kanden, chokoladekager inden for armslængde og indtil flere cellofan glitrende dameblade og livsstil magasiner, med alt andet end fodformede forslag til vandreture eller rustikke og oprindelige opskrifter fra naturens eget skatkammer.

Grønne skove

Et fornuftigt kompromis kunne være at henlægge skovturen til steder, hvor der er gode parkeringsforhold og et velanskrevet - helst trestjernet traktørsted i nærheden.

Naturen tager sig jo ganske dekorativt ud set fra en lun krostue, når der er dækket op til det store "tag-selv-sildebord" på rødternede duge, vel skænket fadøl og snaps, hvor porsedusken er en fin repræsentant for det naturlige og sunde.

Dyrehaven nord for København er et af de steder, hvor det ikke kan gå helt galt. Tilpas køreafstand, tilpas plejet natur og indtil flere traktørsteder at vælge imellem.

Det skulle dog blive husets håbefulde søn, computernorden, der afgjorde sagen, da han efter en hurtig tur med søgemaskinen i cyberspace, så let som ingenting dukkede op med et elektronisk

forslag fra en naturguide.

Prinsessen og hendes moderlige væbner var mere end skeptiske ved at overlade sin skæbne og hele søndag til en naturvejleder, der lovede - ikke guld, men i hvert fald guddommelige oplevelser og grønne skove, hvis man mødte op ved en parkeringsplads kl. 13 nord for København.

Naturligt skæg

»Det er åndsvagt,« lød konstateringen koldt og kontant fra sofahjørnet.

Bare udsigten til at lade sig lede dybt ind i skoven for at få serveret skovsalat, agernkakao og snobrød, som der stod på invitationen, samt se et stakkels egern blive flået og udstoppet af en tralende glad og grønklædt naturvejleder, fik humøret til at falde adskillige grader.

Bare tanken. En fornuftig, snusfornuftig. Ja, garanteret en hel rygsæk fyldt med spejderfornuft og en feltflaske med økologisk hjemmegjorte skovbærsaft til at skylle de bæredygtige budskaber ned med.

»Hun har prøvet det i børnehaven,« forsøgte moderen.

»Hvad ligner det at sprætte maven op på Bambi, når forsvarsløse børn ser på. Meget traumatisk - og så i Dyrehaven - og så sådan en skægget vildmand,« fremturede moderen, der dog kun havde hørt om, hvordan, det hele tog sig ud.

»Ja, skægget er standardudstyr - uanset køn«, mente computernorden med et grin. For sin alder har han en helt naturlig trang til at beskæftige sig med alt under bæltestedet og dertil hørende vittigheder.

De fleste har fuldskæg. Et vildtvoksen-de, krøllet skæg, der sagtens kunne være rugeplads for Danmarks nationalfugl.

De særligt naturlige nedstammer direkte fra Erik den Røde, og de livskraftige gener har sat fuldt blus på skægget, der ikke er blevet forstyrret af hverken tættekam eller Old Spice - højst Brugsens Mini-Risk ved særlige opstemte lejligheder.

Farven er som en rævehale og beviser, at her står man overfor en dansk udgave af en aboriginer.

Hårpragten stopper ikke her. En del naturvejledere - har selvfølgelig en hestehale - og de, der ikke har så meget hår tilbage på hovedet - det er trods alt

de fleste - har en fornuftig kasserolleklip, som blev udformet sidste gang skovdistriktet i samarbejde med lokalhistorisk museum holdt åbent hus og demonstrerede traditionelle håndværk, plantefarvning og fåreklip.

Grønt i grønt

Tøjet - eller uniformen - er da heller ikke til at tage fejl af - grønt i grønt.

Ikke bare sådan en almindelig klar grøn, men denne særlige støvede, slidte oliven- eller kampuniform grønne, som kun kan opdrives i Spejdersport eller hos hærens overskudslager.

Ikke fordi naturvejlederne har noget som helst med militæret at gøre. Tværtimod - er det kapitel overstået, inden de ved et tilfælde kom ind på RUCs basis uddannelse eller småbørnsseminariet. Senere droppede de ud af studiet og går nu rundt som naturens muntre sønner.

De fleste har udvist heroisk patriotisme og forsvarsvilje ud over det sædvanlige ved at brænde i stribevis af barakker af i Grib Skov i Nordsjælland i tide og navnlig utide.

Måske det var her interessen for det frie liv i skoven og det maskuline udstyrsstykke, som hører til en naturvejleder, for alvor blev tændt.

En rigtig naturvejleder tager på det skrappeste afstand fra alt, hvad der lugter af militære krudt og kugler, men påtager sig gerne selv den tunge pligt, at foretage "afskydninger" af hensyn til vildtplejen.

Og ynder også at have en velvoksen Rambo kniv dinglende i Fjellræven bukserne sammen med karabiner, isøksker, reb, trisser, kompas, og nyder i smug at kigge på Tv-skærmen, når macho- manden, jægersoldaten BS, bringer en kvindelig TV værtinde fra stenbroen sikkert gennem Alaska og andre ødemarker.

Ingen fordomme

Efter familien således havde udmalet et helt præcist og fordomsfrit billede af en typisk naturvejleder, så vi vidste, hvilken person vi skulle lede efter på P-pladsen, steg vi ind i bilen.

Selv om erkendelses processen gik gennem et chok, blev familiens yngste omvendt og har endda flere gange bedt om at komme på skovtur.

Første bemærkning fra bilens bagsæde ved synet af naturvejlederen, var at han så da "meget normal ud," som han stod der i blå cowboy bukser og så helt integreret ud.

Vi havde nok ventet en cykel med anhænger til skovturs remedierne.

Men her holdt en helt ny søvlakeret Toyota, meget smartere end familiens egen gamle "bimmer"

Næste overraskelse kom, da han afslørede en af sine laster og fyrede op under piben og senere afslørede, at han også var til temmelig heavy-musik.

Men humoren og evnen til at tale helt almindeligt og ikke belærende til børnene var det, der vandt og sikrede, at det nu er både "sejt" og "giver respekt" at kende en naturvejleder.

Kys frøen

Den første del af omvendelsen var, da han under konserveringsprocessen med det trafikdræbte egern, foreslog prinsessen at lave et par sutsko af den bløde egernpels, og lod hende mærke det rensede skin på kinderne.

Fra at det hele havde været "synd og ulækkert", blev det nu meget interessant og kunne holde prinsessens interesse fanget.

Men det største stik tog han dog hjem lidt senere på turen, da vi stødte på indtil flere svulstige eksemplarer af skrubbudser.

Trods sin vel voksne statur bøjede naturvejlederen sig ned og ind i prinsesse universet og levende gjorde eventyret.

"Ad, han kysser frøen," hvidede hun henrykt hysterisk og grinende, da han med et højlødt smask kyssede en rigtig levende frø, der så ud som kæmpede den sit livs kamp for at komme væk fra, hvad den troede var dødens gab.

"Respekt" lød det omgående fra computernorden, som ligesom sin søster sidenhen har underholdt sine skolekammerater og venner om den seje naturvejleder, som kan fortælle eventyr på sin helt egen måde.

Og det er ganske vist!

Efterskrift

Dette lille eventyr med glimt i øjet er naturligvis ikke bragt kun for sjov.

Vi synes at der til vores debat af roller her og der og metoder i naturvejledning hører en diskussion af »vores signaler«.

Hvordan ser vi ud derude, tænder vi de unge, river det lidt i hjertet på de midaldrende kvinder?

Kig ned ad dig selv og døm: Er der lidt Osama Bin Laden over dig, eller er du mere sådan EyeQ-agtig, og hvad betyder det for resultatet af din formidling?

Redaktricerne

NATUR

holdninger

Forslag til struktur

Af Thyge Jensen;
Fiskeri- og Søfartsmuseet/
Saltvandsakvariet i Esbjerg

Som underviser på et kombineret natur- og kulturhistorisk museum bliver man dagligt udsat for en sand haglbyge af holdningstilkendegivelser, der har med natur og naturforvaltning at gøre.

For at få lidt overblik over indhold og substans i de mange udsagn, skal jeg i det følgende foreslå en struktur til indplacering af disse. Et sådant "skema" kan samtidig give os en ide om, hvad der egentlig er udgangspunkt og basis for vore holdninger og forventninger til natur. For at lette forståelsen af en række oftest uklare og vage begreber – anvendt i den daglige debat - er valgt en række banale og for de fleste mennesker velkendte eksempler til belysning af disse.

Holdningsniveauer

For det nævnte overbliksskyld skal jeg foreslå, at man indplacerer sine meninger, holdninger og forventninger på forskellige planer, og i det efterfølgende vil følgende fire niveauer blive foreslået:

1. Det økologisk/vildtbiologiske niveau

Holdninger og meninger, der relaterer sig til det økologiske/vildtbiologiske plan vedrører i denne artikel alene de forhold, der omhandler hensyn til naturen, til samspillet i naturen og til de enkelte dyrebestande. Hvordan det enkelte dyrs liv former sig, og hvordan eller hvorfor dyret dør, dræbes eller aflives er uinteressant på dette niveau.

På det økologiske/vildtbiologiske plan hersker således den rå darwinisme. Her handler det alene om, at den stærkeste overlever for at en dyrebestand skal bevare sin sundhed.

2. Det dyreværnsmæssige niveau

Det dyreværnsmæssige plan indeholder de forhold, der vedrører det "passive" hensyn (det du ikke må) til det enkelte individ. Dyreværn står defineret i dyreværnsloven med følgende paragraf: § 1. *Dyr skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt mén og væsentlig ulempe.*

Dyreværn handler således især om vores behandling af de dyr, der er i vores varetægt enten som kæledyr, selskabsdyr, hobbydyr, zoodyr eller som husdyr/produktionsdyr.

For vilde dyr – herunder de såkaldte skadedyr - har reglerne i forbindelse med "dyreværn" almindeligvis noget at gøre med måden, vi dræber dem på i forbindelse med jagt eller anden form for efterstræbelse. I Dyreværnslovens § 13 står: *Den, der vil aflive et dyr, skal sikre sig, at dyret aflives så hurtigt og så smertefrit som muligt. Aflivning ved drukning må ikke finde sted.*

3. Det dyrevelfærdsmæssige niveau

Det dyrevelfærdsmæssige plan indeholder de forhold, der vedrører det aktive hensyn (det du bør gøre) til det enkelte individ - til det enkelte dyrs behov. Hvor dyreværnsloven skal sikre mod "smerte, lidelse, angst, varigt mén og væsentlig ulempe", handler dyrevelfærd om, at dyr i vores varetægt positivt får opfyldt deres behov for den adfærdsovelse, der er specifik for netop deres art.

Dyrevelfærd for vilde dyr er noget vanskeligere at få hold på, men man må antage, at reservater er en dyrevelfærdsmæssigt gevinst for de vilde dyr. Man må formode, at det højner det enkelte dyrs livskvalitet, at der er områder, hvor dyret kan opholde sig uforstyrret af mennesker.

4. Det etiske/emotionelle niveau

Begreberne "dyreværn" og "dyrevelfærd" synes i medier og offentlighed at være ved langsomt at blive erstattet af begrebet "dyreetik". Mange opfatter de tre ord som synonyme, men det er nyttigt at holde begreberne adskilte, da de - som anvendt i denne artikel - grundlæggende dækker forskellige felter. Hvor dyreværn og dyrevelfærd kan defineres alene ud fra hensynet til det enkelte individ, tager dyreetikken primært sit udgangspunkt i hensynet til os selv. Heldigvis for dyrene er der i "hensynet til os selv" (alias dyreetikken) inkluderet fordringer til dyreværn og dyrevelfærd. Vi bryder os ikke om, at blive konfronteret med ubehageligheder, f.eks. at dyr behandles dårligt, så derfor kommer "hensynet til os selv" automatisk til i de fleste tilfælde også at inkludere hensyn til dyrene. Udover dyreværn og dyrevelfærd udgøres en stor del af dyreetikken imidlertid af fordringer, der har udgangspunkt i vore egne eksistentielle og æstetiske overvejelser og behov.

Det eksistentielle eller "meningen med livet"

Vi har som mennesker et behov for en mening med livet - og dette gælder også dyrenes. Derfor er et af de store dyreetiske spørgsmål altid, hvad der er formålet med et drab eller en aflivning. Hvor man på det økologiske plan spørger om en vild dyrebestand kan tåle en jagt eller beskatning og på det dyreværnsmæssige plan sikrer sig, at en aflivning foregår human, vil man på det etiske / emotionelle plan spørge om formålet.

Det æstetiske

Som alle andre dyr er vi programmerede til at reagere på visuelle signaler fra vore medskabninger - vi reagerer positivt på synet af en sælunge, og - mig bekendt - reagerer man i alle kulturer negativt ved synet af en slange.

Synet af "babysælen" med den runde, bløde former og dens store sorte øjne skal sætte vore yngelplejinstinkter i gang - ellers er vi ikke mennesker

Klassificering af dyregrupper

Hensynet til individet er ikke ens for alle dyregrupper, og dette er vel rimeligt nok, hvis denne graduerede bevågenhed vel at mærke korresponderer med hvor lavt- eller højtudviklet dyret er sanse- og adfærdsmæssigt.

Desværre findes der en inddeling af dyrebvågenheden, der ikke relaterer sig til dyrets udviklingstrin og formodede behov, men til dyrenes popularitet - om de er "smukke" eller "grimme", "onde", "dumme" eller "søde" og til den "mening med livet", vi tillægger den pågældende dyregruppe.

Et fænomen, der hører dyreetikken til, er accepten af, at "meningen med et dyrs liv" varierer drastisk for de forskellige dyregrupper. Øverst i hierarkiet befinder sig "kæledyrene", der ofte får en omsorg, der nærmer sig det groteske. "Hobbydyr" som f.eks. heste ligger ligeledes højt på ranglisten, men efterhånden er de vilde dyr begyndt at trænge sig frem i køen. Indenfor gruppen "vilde dyr" er der igen nogle, der er mere populære end andre, og der er ingen tvivl om, at her har havpattedyrene fået en særstilling, således at de efterhånden har overhalet den status kørerne har i hinduistiske samfund. De vilde dyr har i dag i bevågenhed tydeligvis overhalet den gruppe, vi i gamle dage kaldte "husdyr". På det lille husmandssted kunne den enlige malkeko opnå familiestatus med navn og ikke som i dag et nummer. Efterhånden som landbrugene er blevet til industrialiserede biofabrikker, er deres dyr rykket ned i bevågenhed og hensyn, hvilket også afspejler sig i navngivningen, så husdyrene i dag har fået navneforandring til "produktionsdyr".

Nederst i det zoologiske hierarki befinder sig skadedyrene - i dag kun en lille dyregruppe repræsenteret indenfor pattedyrene ved rotter og muldvarpe. Indretning af et "kastesystem for dyr" (?) giver - her i år 2002 - et barokt problem i forbindelse med implementeringen af en ny zoolov. Dyr i zoologiske haver skal formidles af professionelt uddannede biologer. De er vilde dyr, og tilhører derfor en af de højere rangerende dyrekaster, men hvad så med dyr i besøgslandbrug? Egentlig burde de jo sikres samme professionelle formidling, men på den anden side er de jo blot produktionsdyr. Paradokset afslører vores dårlige samvittighed ved at holde vilde dyr i fangenskab, men at vi ikke har samme skruper overfor domesticerede dyr.

Eksempler

Bevæbnet i sit baghoved med de ovennævnte fire kasser kan man prøve at analysere en række banale og velkendte eksempler.

1. Grindedrab

Set fra en økologisk/vildtbiologisk synsvinkel er det færøske grindedrab et positivt og enestående eksempel på en bæredygtig udnyttelse af en marin ressource. Grindedrab truer ikke og har aldrig truet bestanden af grindehvaler, da metoden kun gør det muligt at jage de hvaler, der kommer i nærheden af øerne, og aldrig opsøge dyrene til havs. Dyreværnsmæssigt er grindedrabene mere problematiske - ikke så meget selve aflivningen ved aflødning, men mere forløbet fra grindehvalerne bliver opdaget, og indtil de ligger på lavt vand. Tidligere stak man dyrene med spyd eller kastede sten efter dem, under drivnin-

gen ind til kysten, hvilket helt klart har karakter af dyrplageri. Dyrevelfærdsmæssigt er grindedrab neutral. Det har ingen påvirkning på den vilde bestands livskvalitet, at enkelte flokke, der kommer for tæt på øgruppen drives ind og aflives. Dyreetisk - i den her i artiklen valgte snævre betydning - er grindedrabene grusomme. Havde grindehvalerne været solitære dyr, der blev drevet ind og aflivet, havde den offentlige fordømmelse ganske givet været mindre.

2. Vask af oliefugle

I Danmark er det forbudt, at vaske og genudsætte olieskadede fugle, men Tv-stationerne har med jævne mellemrum reportager fra fuglevaskerier. Vildtbiologisk er vask og genudsætning af olieskadede fugle generelt værdiløs. Antalmæssigt er det kun få dyr, der overlever en tur i vaskemaskinen. Dyreværnsmæssigt er vask af oliefugle ligeledes diskutabelt. Dyret lider, og at fuglen skulle kunne forstå, at det er "til eget bedste" er illusorisk. På det etisk/emotionelle område opfattes fuglevask positivt. Vi gør noget for naturen, i stedet for at forholde os passivt, og vi bilder os selv ind, at følgerne af olieudslipkatastrofer på denne måde kan afbødes.

3. Genudsætning af Keiko

En spækhugger, der har levet under kummerlige forhold i et mexicansk delfinarium, skal nu, efter at den har været titelfigur i »Free Willy«-filmene, sættes tilbage i naturen. I skrivende stund svømmer spækhuggeren rundt i en islandsk fjord, hvor man på 3. år med svigtende succes forsøger at få den til at slå følge med en af de spækhuggerflokke, der svømmer rund i farvandet. Projektet, der indtil nu har kostet £11 millioner, er ved at løbe tør for sponsorer, så Keikos fremtid tegner sig noget usikker. Kigger vi først på det økologiske plan, må det indrømmes, at den nordatlantiske spækhuggerbestand ikke har nogen gavn af, at "Keiko" bliver sat tilbage i havet.

På det næste niveau kan man tvivle på, at det er acceptabelt dyreværns- og dyrevelfærdsmæssigt, at sætte et dyr, der har været 23 år i fangenskab ud igen. På det etiske/emotionelle niveau er der åbenbart ingen tvivl om, hvad der skal gøres. Dyret tillægges og påtvinges vore egne behov, derfor skal den ud i havet igen - "ha' sin frihed, ha' plads og ha' selskab af sin gamle familie

4. Genudsætning af Brutalis

Brutalis var et næsehorn – født i fangenskab i England, som efter en noget omtumlet tilværelse i bl.a. Ålborg Zoo og i Givskud Zoo blev sat ud i et naturreservat i Namibia. Næsehornet var unaturligt aggressiv, og døde i januar 2000 efter en territoriekamp med et andet næsehorn. Brutalis-historien er at sammenligne med Keiko-historien, dog med den forskel, at Brutalis ikke havde samme behov for oplæring til det frie liv. Den kunne spise græs hjemmefra.

5. Jagt på grønlandshvaler

Alaskainuitter har en kvote på grønlandshvaler på trods af, at denne hvalart er opført i liste I både i CITES og i Bonn-konventionen, og i liste II i Bernkonventionen. Baggrunden for at IWC (Den internationale hvalfangstkommission) har givet inuitterne jagtkvoter på 67 hvaler om året er, at jagten ikke er kommerciel, men en gammel tradition. Argumentet er uantageligt på det økologisk/vildtbiologiske plan. Bestanden vil trues ligeså meget af en harpun kastet af en inuit, som af en harpun aflyret af besætningsmedlem på et japansk hvalkoger. Selve jagten foregår fra båd med håndharpun som den gjorde det for snart 400 år siden i Nordatlanten – en metode, der dyreværns-mæssigt er meget problematisk. Når vi alligevel etisk accepterer denne form for hvalfangst, må årsagen alene være, at den udføres af et oprindeligt folk og ikke af et kommercielt hvalfangerkompagni.

6. Indsamling og genudsætning af forladte eller syge sælunger

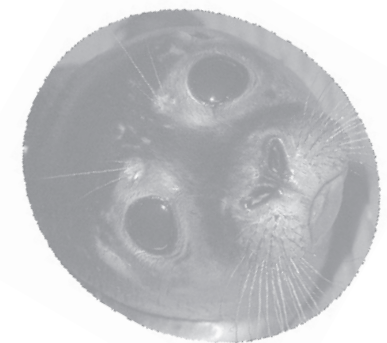
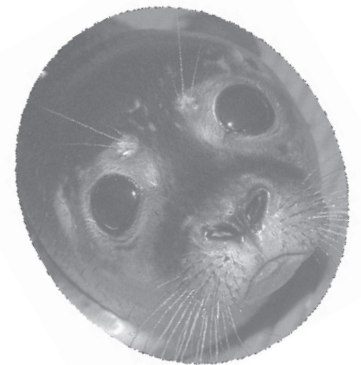
I 1995 stoppede man i Danmark for indsamling og genudsætning af efterladte eller syge sælunger, hvilket gav anledning til voldsom kritik fra vore sydli-

ge kyst-nabolande, der fortsætter med de medie-populære sæl-plejestationer. Desværre er den barske kendsgerning, at indsamling, opdræt og genudsætning af efterladte eller syge sæler til en sælbestand i vækst ikke er til nogen gavn, men tværtimod betænkelig og risikabel. De unger, der bliver fundet efterladte eller syge på stranden, må man formode oftere vil være genetisk ringere end de dyr, der overlever de første svære måneder i en sæls liv

7. Jagt på sæler

Bestanden af spættede sæler i Danmark er ca. 4-doblet siden sælerne blev totalfredede i 1978. Set fra en økologisk/vildtbiologisk synsvinkel vil der vil ikke være noget til hinder for at genindføre jagt på sæler, og gør vi det ikke vil bestanden vokse indtil den vil blive begrænset af biotopens bæreevne – sikkert bestemt af den tilgængelige fødemængde. Vi har ingen isbjørne eller spækhugere i vore farvande der naturligt vil kunne begrænse og afbalancere sælbestandens vækst. I ethvert fravalg af én begrænsende faktor for en dyrebestand ligger automatisk et tilvalg af en anden. Vi fravælger jagten som begrænsende faktor og tilvælger – sandsynligvis – sulten.

De dyreværns-mæssige problemstillinger i forbindelse med jagt på sæler skal ses i relation til selve drabet. Køllejagt som den blev praktiseret på Anholt i 1800-tallet ville nok være det sikreste og mest humane, men det er tvivlsomt, om nogen tør foreslå genoptagelse af denne jagtform. Fangst i ruse og nedgarn kan vi ligeledes udelukke på grund af dyreværnsloven, altså vil en evt. jagt komme til at foregå med skydevåben. Vurderer man de dyreværns-mæssige problemer i jagten er det rart at have et sammenligningsgrundlag, og her bliver sammenligningen naturligt mellem drabet med jagtriflen og den naturlige måde, som sæler ellers dør på. Sæler i vore farvande er ikke udsat for forfølgelse af rovdyr, så derfor er sælers skæbne, at de ligesom os mennesker må dø af sygdom, svækkelse, sult eller alderdom. Gennem indsamling af syge dyr på strandene har vi et udmærket kendskab til forløbet af "den naturlige død" hos sæler, og der er ingen tvivl om, at jægerens riffelskud

Kernen i den rekreative jagt er at underholde jægeren og give ham spænding i tilværelsen, men at et uskyldigt dyr skal lade livet af denne årsag er vanskeligt at forstå i kredse uden for jægerens

dyreværns mæssigt er mangefold mere acceptabel end den langsomme død på stranden. Sæljagten vil evt. give dyrevelfærdsmæssige problemer. Vi må formode, at det vil reducere den vilde sælbestands livskvalitet, at de tvinges til øget årvågenhed.

Hverken vildtbiologisk eller dyreværns mæssigt vil der være noget til hinder for at tilrettelægge en bæredygtig og acceptabel jagt på sæler. Problemerne ligger på det etiske/emotionelle plan - det plan, der i denne artikel alene skal forstås snævert som hensynet til os selv. Sælen har ligesom de øvrige havpattedyr opnået en særlig sakral status i den vesteuropæiske/angelsaksiske verden. USA har et totalt forbud mod import af produkter fra havpattedyr, og i næsten hele vor "civiliserede verden" findes plejestationer for tilskadekomne eller nødstedte havpattedyr.

Et andet etisk problem er det eksistentielle - meningen med livet, altså dyrenes.

Kernen i den rekreative jagt er at underholde jægeren og give ham spænding i tilværelsen, men at et uskyldigt dyr skal lade livet af denne årsag er vanskeligt at forstå i kredse uden for jægerens. I flere europæiske lande inkl. Danmark er der i dag foreninger imod privat jagt - ikke nødvendigvis fordi en dyrestand ikke må reguleres, men det må ikke være sjovt. Der er forskel på om personen, der trykker på aftrækkeren er i grønt tøj og kan lide det, eller om han er ansat til jobbet af Skov- og Naturstyrelsen og får penge for det. Til de etiske problemer hører også anvendelsen af vildtet. Sælkød har aldrig været rigmandskost, og det er tvivlsomt om en sælbøf nogensinde vil kunne sælges i en dansk slagterbutik. Tilbage er der pelsen, men denne kan jo kun anvendes til pynt, hvilket igen opfattes som etisk små-odt.

Konklusion

Sætter man sluttelig det hele sammen, kommer det til at se ud som i skemaet. Særlig interessant er det at sammenligne resultaterne på det økologisk / vildtbiologiske plan med resultaterne på det etisk / emotionelle plan - der er i alle de 8 valgte eksempler hinandens modsatte.

Vi kan se, at det økologiske hensyn og den emotionelle del af dyreetikken ofte konflikter og at dyreværn og dyrevelfærd oftere ligger tættere på det økologisk / vildtbiologiske end på det emotionelle.

Og hvad kan vi så bruge det til? Er det et enten eller?

Det er det ikke, og vi bør som mennesker tilgodesse alle niveauer.

Det vi imidlertid skal være opmærksomme på er prioriteringen. Laver vi en lov eller et forvaltningsplan, der involverer dyr og natur, bør vi tage udgangspunkt i det økologiske lag. Når det er på plads og i orden, skal vi sikre os, at dyreværn og derefter dyrevelfærd er i orden, og her kunne vi egentlig stoppe. Økologi, dyreværn og dyrevelfærd er universelle og objektive størrelser, der kan lovgives om uafhængigt af kultur og religion. Det sidste lag - det eksistentielle, emotionelle, etiske og æstetiske - er et lag, hvor man skal være meget varsom med at lovgive - måske helt lade være. Ved at lovgive på det emotionelle område risikerer man, at giver offentligheden indtryk af, at "nu har man gjort noget for naturen". Ofte forholder det sig desværre lige modsat.

	Grindedrab	Vask af oliefulge	Genudsætning af Keiko/ Brutalis	Jagt på grønlandshvaler	Allivning af overskudsdyr i zoologiske haver	Indsamling og genudsætning af forladte eller syge sælunger	Jagt på sæler
Det økologiske/vildtbiologiske plan	OK	Nej	Nej	Nej	OK	Nej	OK
Det dyreværns mæssige plan	?	Nej	?	Nej	OK	?	OK/?
Det dyrevelfærdsmæssige plan	?	?	?	?	Ja	?	?/Nej
Det etiske/emotionelle plan	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej

Søndags marked

Jimmy Omar går foran, mens hans fire-årige søn, Joel, hjemmevant piler ud og ind mellem mennesker og boder. Vi er på søndagsmarked i en lille landsby lidt nord for Kota Kinabalu i den malaysiske delstat Sabah, som udgør den nordligste del af Borneo. Den tropiske hede får alle markedets frugter, fisk og andre varer til at udsende dufte, der ikke virker som en livsalig symfoni i en dansker næse. Jimmy fortæller om frugternes anvendelse og naturhistorie. Han skaffer os smagsprøver og køber nogle til os, som han mener vil falde i vores smag. Han køber andre til sig selv, som han mener nok vil være lidt for skarpe i smagen til os. Og efter lugten fra disse frugter at dømme, så har han ret - Durianfrugten tilhører denne gruppe. Vi drikker nypresset sukerrørssaft, køber nymalet og -høstet kaffe, og på min opfordring finder vi også nogle ældre kvinder, der sælger lokalt dyrket tobak samt tilhørende græsstrå, der gør det ud for cigarettepapir. På »det våde marked« ser vi på friske og tørrede fisk, blæksprutter og krebsdyr. Jimmy fortæller, at tørrede madprodukter er vigtige i landsbyerne inde i landet, hvor man ikke har elektricitet og nedkølingsmulighed. Egentlig skulle vi først have mødtes i morgen på første arbejdsdag; men Jimmy (eller måske er det hans kone) har ændret planerne og inviteret os, hans danske naturvejlederkolleger, med ind i hans private univers i hans egen landsby.

DANCED projektet

Vi har nu knoklet i mange dage med vores fælles DANCED projekt og er endelig færdige. Det har været strengt at skulle sidde her på Danum Valley Naturcenter 20 meter fra Verdens ældste uberørte regnskov uden at gå ind i den; men Jimmy og jeg har et fælles karaktertræk: Vi er ulideligt perfektionistiske, når det kommer til stykket. Så vi har fra start indgået en aftale: Ikke noget med ud i naturen, før al papirarbejdet med vort fælles projekt er helt på plads. Det er det nu! Endelig - Jimmy går forrest i korte bukser med bare fødder i badesandaler. Vi følger efter i lange bukser og vandrestøvler med iglesokker til op under knæene. Jimmy går hurtigt gennem den meget tætte, mudrede og mørke regnskov. Vi haster efter. De første igler er allerede på vej for at suge vort blod. Det lykkes på uforklarlig vis Jimmy at nå tørskoet frem til målet; men han har dog visse igleproblemer. Målet er et af skovens store træer, der skyder op igennem junglens kronelag (disse træer kan blive over 80 meter høje). Op ad stammen er der påsat ståltrin som på en dansk industriskorsten. Friluftsgårdens anden naturvejleder, Jørgen Tybrind, har haft en drøm om at kravle op i dette træ til platformen i 40 meters højde. Den drøm deler jeg ikke, så mens Jimmy dirigerer med Jørgen og fortæller mere om regnskovens struktur, går jeg lidt videre på egen hånd. Både Jimmy, og de forskere jeg har talt med i kaffe-

Af John Holst;
Kongskilde
Friluftsgård.
Interview med
Jimmy Omar fra
Malaysia

Foto: Leif Wamsler

Naturvejleder Jimmy Omar ved elefantkasser i Danum Valley.

pauserne på naturcentret, har sagt det: Regel nummer et i skoven er »Forlad aldrig stien«, og regel nummer to er »Rør ikke ved noget«. Underforstået: Største fare er at fare vild, anden største fare er at røre ved ting, som ikke er så uskyldige, som de ser ud til. Jeg går videre ad stien for mig selv, og snart kan jeg ikke høre andet end junglens mange fascinerende lyde. Jeg befinder mig i et af Verdens »hot spots«, hvor biodiversiteten er på sit højeste. Alt kan ske - her er vilde elefanter, næsehorn, Orang Utan'er, civitter og kaninsmå hjorte med spidse hjørnetænder. Det eneste dyr jeg ser på min vandring er dog en bænkebidder. Dens proportioner er som i Danmark; men den er 12 cm lang!

Interview med Jimmy

Første del af vort forprojekt er lige overstået. Vi har haft et rigtig vellykket fokusgruppemøde med lokale NGO'er, skolelærere og folk fra ministeriet, som alle er involveret i arbejde med naturcentre. Det er tid til interview, og jeg har forberedt Jimmy på, at danske interviewere er meget direkte. Det er ikke som i Malaysia, hvor man går mere rundt om tingene. Men Jimmy har læst os danskere af ugen igennem, så han glider ganske upåvirket ind i denne ret så umalaysiske samtaleform.

Jimmy, hvor langt tilbage går din interesse for naturen?

Den går tilbage til min barndom. Jeg blev født i en lille landsby i 1955. Det var dér, hvor vi var på søndagsmarked. Min far var en fattig »frugt«-landmand, og familien levede af de frugter, som vi dyrkede på vores jord. Lige meget hvilket vindue i vores hus man kiggede ud af, kunne man altid se mindst otte forskellige slags fugle! Her blev min første naturinteresse vakt. Senere i »secondary school« voksede min interesse for naturen. Da jeg var færdig med skolen, ansøgte jeg om et scholarship til universitetet i Perth i Australien. Efter et års sagsbehandlingstid var jeg så heldig at være mellem de fire personer i Sabah, som fik et scholarship. Jeg havde ingen kuffert; men ved gode venners hjælp fik jeg samlet penge nok sammen til at købe én.

Hvad studerede du i Australien?

Jeg læste biologi, og i løbet af de 5½ år som scholarshippet varede tog jeg »first degree«. Alt var nyt, da jeg kom der til. Jeg kan for eksempel huske morgenmaden. Der var cornflakes, som jeg syntes var ualmindeligt tørre at spise. Siden fandt jeg ud af, at det gik meget bedre, når man hældte mælk på.

Hvordan kom du til at arbejde med Sabah Nature Club?

Da jeg kom tilbage fra Australien blev jeg ansat som assistent for Clive Marsh i Yayasan Sabah, hvor arbejdet handlede om biologi og forskning. Men efter et stykke tid i firmaet kom jeg til at arbejde sammen med nogle canadiske »volunteers« om at oprette et uddannelsescenter ved Sepilok tæt ved det kendte rehabiliteringscenter for Orang Utan'er. I 1985 bad Clive Marsh mig om at komme tilbage til hovedkontoret i Kota Kinabalu og starte Sabah Nature Club.

Det var altså dit ansvar alene? Havde du nogen erfaring indenfor naturklub-området?

Ja, jeg stod for det. Det tog et par år at indsamle oplysninger især fra Australien, Afrika og USA; at producere undervisningsmateriale; at opstarte naturklubber i Sabah's skoler; at finde på formidlingsaktiviteter; at organisere indledende lærerkurser på Danum Val-

ley Naturcenter og meget mere.

Da Sabah Nature Club startede i 1988 havde vi 2.000 medlemmer. Jeg er redaktør på et medlemsblad, der hedder Tapir.

Jimmy rækker mig nogle numre af bladet. Noget står på malaysisk og andet på engelsk. Her er konkurrencer, information og artikler om regnskoven og dens plante- og dyreliv. En vittighedstegning falder mig i øjnene: En sammenbidt elev med skateboard-kasket kigger på en igle, der kravler på hans arm. Iglen siger: »Du skal ikke være bange for os. Vi elsker mennesker!«

Det er altså mest lærere, der er din målgruppe, når vi taler om direkte »face-to-face« naturformidling?

Nej, nej. Jeg har også mange klasser fra »secondary schools«, som kommer og bor nogle dage på Danum Valley Naturcenter. I løbet af de sidste år er vi også begyndt at tage os af økoturister på naturcenteret.

Jimmy, jeg kan se, at I bruger ord som awareness og awareness-raising meget. I Danmark kan det dække betydninger som bevidsthed, viden eller forståelse; men hvad dækker det over her i landet? Kan du ikke give mig et kort eksempel på en formidlingsaktivitet, der efter din mening er awareness-raising?

Selvom Jimmy i dag er i sit kontortøj (mere stilig end nogen dansk naturvejleder) og i sit kontor-«jeg», så liver han op ved spørgsmålet og bliver den Jimmy, jeg kender fra regnskoven: Naturvejleder-Jimmy. Jimmy springer op fra kontorstolen og står med armene ud foran brystet, så de danner en cirkel.

Jo, ser du, for eksempel er det vigtigt, at skolebørnene inden de besøger regnskoven er »aware of« dens struktur.

Lige nu viser min krop regnskovens kronelag. Og nu viser min krop de enkelttræer, der vokser op

igennem kronelaget. (Jimmy står nu på tæer med hænderne samlet, som før man bøjer kroppen og tager et udspring fra femmetervippen.)

Og nu viser min krop regnskovens underskovslag. (Jimmy sidder på hug med begge arme vandret ud til siden.) Og nu viser min krop regnskovens »gulv«lag. (Jimmy synker længere ned på hug og lader de udstrakte hænder berøre gulvet.) Når man har lært børnene det. Kan man for eksempel dele dem op i grupper, og sige: Dan en komplet skov! Det tænker de så lidt over, og pludselig går det op for én af dem, hvor man vil hen, og ikke længe efter står alle grupperne og danner de forskellige lag i skoven med deres kroppe.

Når man senere står derude lige før, man går ind i skoven, så kan man for eksempel sige: Emergent - canopy - sub-canopy - forest floor - emergent - o.s.v. meget hurtigt efter hinanden. Så bliver det til en sjov gymnastisk øvelse samtidig med at eleverne får repeteret regnskovens basale struktur.

Det er et eksempel på en awareness-raising aktivitet.

Foto: Leif Wamsler

Broen ind til junglen fra Danum Valley Naturcenter. I floden så vi oddere en morgen.

Udløb til strandbredden ved Kota Kinabalu: Det er ikke kun den oprindelige regnskov, der skal bevares i Sabah. Vandmiljøet minder om Danmark anno 1964 - der er brug for rensningsanlæg!

Foto: Leif Wamsler

Jeg har lagt mærke til, at I aldrig bruger ordene nature education eller nature interpretation; men altid EE (environmental education). Men de aktiviteter som jeg har prøvet, hørt om og læst om den sidste uges tid, kunne man da lige så godt kalde NE (nature education), eller hvad? Kan du ikke give mig et godt eksempel på en aktivitet, som helt klart er EE?

Jimmy er for en gangs skyld tavs et stykke tid. Jeg fortæller, at hvis nogen stillede mig det samme spørgsmål om mit naturvejlederarbejde, ville jeg nok også lige tage en tænkepause. Men efter at have uddybet spørgsmålet, er Jimmy helt med igen.

Jo, vi har en øvelse... Nej, lad mig begynde med at fortælle om to vigtige miljøspørgsmål i forbindelse med regnskovsproblematikken. Det ene er, at øge elevernes opmærksomhed på vigtigheden af naturfredning af kostbar natur. Det andet er, at få eleverne til at forstå, hvorfor det er vigtigt at bevare biodiversiteten, samt at give dem en dybere forståelse af begreberne biodiversitet og fredning.

Vi har en øvelse, hvor vi deler klassen op i fem grupper. Gruppe et er landsbyboere, to er et oliepalmevirksomhed, tre er et økoturistfirma, fire er en træindustri, og fem er et mineselskab. Naturvejlederen og læreren er regeringen. Vi leger nu, at situationen er den, at alt land i Sabah er blevet brugt. Kun de fredede regnskovsreservater som det ved Danum Valley ligger tilbage. Vi giver nu de enkelte elevgrupper nogle timer til at forberede deres »sag«.

De skal mundtligt og i alle grupper påhør ansøge regeringen om tilladelse til at få lov til at bruge en del af reservatet til landsby, oliepalmeplantage, skovning, økoturisme eller minedrift. Når de ansøger, spørger regeringen dem så for eksempel om, hvad de vil gøre for at undgå forurening af floden ved udvaskning (bufferzoner), for at bevare biodiversiteten og så videre. Det kan ofte blive meget intenst, når for eksempel landsbyboerne blander sig og protesterer mod at deres landsbys flod bliver forurennet. Formålet med denne øvelse er at øge elevernes værdsættelse af regnskoven og forståelse for ord som bæredygtighed.

Yayasan Sabah blev etableret ved lov i 1966 af Statens lovgivende forsamling med det formål at bidrage til en forbedring af livskvaliteten hos befolkningen i Sabah. Midlerne til dette skulle genereres fra træindustrien. Yayasan Sabah fik tildelt 9.728 kvadratkilometer regnskov.

I forordet til Clive Marsh's bog fra 1985, »Our Forest«, skriver direktøren for Yayasan Sabah blandt andet: »Yayasan Sabah indser, at uddannelse er en forudsætning for at lære at sætte pris på vore skove. Yayasan Sabah har allerede bidraget til dette ved drive en del af firmaets koncessionsområde i Danum Valley, nær Lahad Datu, alene med det formål at fremme naturbevarelse, forskning og uddannelse. På stedet har man bygget et naturcenter til brug for skoler, universiteter og andre grupper.«

„Menneskernes land“

På natur-tur !

På natur-tur i „Menneskernes land“

Foto:
Johnny Skjoldborg Krog

Dyret lå forendt

omgivet af de smukke efterårsfarver som revling og sortebær havde iklædt sig. Om ikke lang tid vil buskene blive dækket af sne i mange måneder frem. Fra den klare blå himmel kom solstrålerne ned lige ovenfor fjeldet og rimfrosten som prydede vegetationen på vestsiden, fordampede og efterlod et flimrende slør i luften. Det gyldne efterårstæppe gjorde at det hårde grundfjeld lignede et leje, som man på afstand kunne have lyst at boltre sig i. Børnene nærmede sig fangsten som var kulminationen på perfekte oplevelser, der var begyndt noget tidligere på dagen.

Vi vågnede tidligt på dagen for fangsten, solen havde endnu ikke ramt bygdens tage, som i løbet af natten havde ændret deres beklædning fra sort til hvidt.

Vores ven Ludvig, skolelederen i Kapisit, kom sammen med sin datter, Victoria, gående gennem bygden. Han drejede ind til ”vores” hus og mens vi spiste morgenmad, fik vi en sludder om bygdens skole og livet i bygden.

Da skolen startede var vi sammen med alle eleverne i en af skolestuerne hvor vi sang; ”I østen stiger solen op” på grønlandsk. I de solstråler der nu skinnede på os uden synderlig magt, gik jeg nu med Iisaavaraq ned til bådene for at rigge til.

Da vi var næsten færdige og var i færd med at finde rifler og ammunition frem, kom fangeren der skulle med, gående ned ad landgangsbroen. Han var en ældre, lavstammet, senet mand iført cowboybukser, baseballkasket og med en look 100’ i munden.

Af Johnny Skjoldborg Krog;
Tårnby Naturskole

Vi fik fordelt eleverne og de voksne i Iisaavaraq's og Ludvigs både og skulle nu afsted på fangsten.

Det blev besluttet at Iisaavaraq og jeg skulle søge på fjeldet overfor bygden, mens Ludvig med sin datter og fangeren skulle sejle ind til stedet, hvor elven udmunder i fjorden.

Iisaavaraq udleverede kikkerter til de fire elever der var på vores båd, instruerede dem i brugen og fortalte, hvor de skulle lede efter rensdyr på de omliggende fjeldsider. Vi sejlede nedenfor et gammelt fåreholdersted som nu er genetableret. Luften var tyk af en fantastisk krydret lugt, det var den afblomstrede grønlandspost, som voksede overalt herinde i landet. Iisaavaraq fortalte at den lugt altid var den, han forbandt med de mange udflugter han gennem hele sit liv havde taget, når familien skulle på fangst.

Pludselig satte Iisaavaraq farten ned på båden og ændrede kurs.

Foto:
Johnny Skjoldborg Krog

Da han havde stoppet båden helt, sagde han at der var et rensdyr på fjeldsiden.

Først kunne jeg intet se. Der gik nogen tid før det, som jeg troede var klippesten, viste sig at være et rensdyr måske 1500 m. inde i indlandet.

Iisaavaraq kaldte Ludvig over radioen og vi gav os til at vente på båden med fangeren. Fangstobjektet var fundet og arbejdet med at få det i hus kunne begynde. Fangeren, eleverne og jeg blev sat i land mens Iisaavaraq og Ludvig forankrede bådene i fjorden. Fangeren og de to drenge der var med, begyndte at gå ind mod stedet, hvor vi havde set dyret.

Jeg gik langsomt efter dem og fandt mig pludselig alene i det store indland mellem fangeren og Iisaavaraq. Jeg holdt mig tilbage fra at indhente fangeren, da jeg ikke ønskede at den blegfede dansker skulle være skyld i en mislykket fangst.

Pludselig kom Iisaavaraq løbende forbi mig med sin riffel foran sig. Jeg prøvede at holde trit og fulgte ham med en afstand på ca. 40 m. Da vi havde løbet opad i det uvejsomme terræn i nogen tid, kunne vi se de andre længere oppe. De stod stille og spejdede efter rensdyret som var ude af syne.

Iisaavaraq nåede frem til de andre og stod stille uden at sige et ord.

Jeg frøs fast igen, for ikke at ødelægge fangsten. Efter ca. fem minutter spændte Iisaavaraq i kroppen og han lagde sig ned på en klippe.

Vi andre observerede ham og forholdt os i ro. 40 meter fremfor Iisaavaraq kom rensdyret til syne. Dyret løb skråt væk mod venstre og nåede ud på en afstand af 80 meter fra Iisaavaraq, da han pludselig råbte. Dyret stoppede op i nysgerrighed, og der lød to brag lige efter hinanden, nærmest som et ekko, og dyret lå forendt i det smukke efterårstæppe.

Iisaavaraq har skudt rygøjlen over kun 5 cm. fra hovedet og derved sikret at dyret døde i faldet. Skuddets placering gør at tabet af det spiselige kød er minimalt.

Arbejdet starter med at fangeren skærer hovedet af den unge buk.

Iisaavaraq siger at en tradition hjemme hos ham hver jul er, at han efter at have pyntet juletræet lillejuleaften, spiser musklerne fra kæben og tungerne kogte.

Kæberne fra dyret sendes i øvrigt til Naturinstituttet til registrering, sammen med plommen som udgør licensen.

Fangeren tager sin jakke af og begynder at skære skindet på bugen af.

Børnene skærer selv skindet fra langs benene ned til knæledene og klovene på forbenene skæres af. Iisaavaraq forklarer undervejs hvordan dyret skal håndteres, og børnene deltager aktivt efter instruktionen.

Specielt drengene er meget med. Pigerne holder lidt afstand og spiser et par bær. Drengene, fangeren og Iisaavaraq sætter sig ned omkring dyret og med deres knoer frigør de skindet fra dyret.

En af pigerne rører ved kødet fra det endnu varme dyr, og hendes reaktion er, som man kan se det med elever fra Danmark, en blanding af forbavselse og forskrækkelse.

Da skindet er løsnet fra kroppen udgør det et underlag, som sikrer at kødet ikke kommer i kontakt med jorden.

Eleverne arbejder for tiden med, hvordan man bruger kød og det øvrige fra de nedlagte dyr.

De skal tilberede kødet i skolekøkkenet. Derfor går snakken meget om, hvordan man kan udnytte alt det der er i dyret.

Iisaavaraq tager udgangspunkt i, hvordan hans familie har brugt dyret, da han boede hjemme hos sin far. Jeg kan umuligt følge med i deres snak, men fornemmer interessen og kontakten mellem Iisaavaraq og eleverne.

Der tales om hvordan man kan sylte lever ved at sy den ind i vommen, sammen med det grønne maveindhold af moser, laver og revling. Bughinden tørres i vegetationen og kan, når man drikker kaffe, klippes ned i denne så man får et lag fedt oven på kaffen.

Eleverne tømmer tarmene for fæces. Undervejs taler Iisaavaraq med eleverne om rensdyr i Grønland og om den måde, som man sikrer sig at bestanden ikke går tilbage i Grønland. Kort fortalt er det sådan at der fra Naturinstituttet gives anbefalinger på, hvor mange rensdyr der skal reguleres. Hver af de professionelle fangere får en kvote på 30 dyr, og der trækkes derefter lod i hver by og bygd om de sidste blandt private. Hver licens udgøres af nogle plomber, som følger dyret efter det er skudt.

Turen nærmer sig sin afslutning og dyret skal bæres ned til båden på den traditionelle måde i bærerem. De to drenge fordeler byrden. Dyret bliver placeret i stævnen. Det er eleverne der får det nedlagte dyr. Fangeren bliver afregnet og arbejdsdagen ender efter, at vi har taget afsked med eleverne og Ludvig.

Bygden Kapisilit er på 126 indbyggere heraf er ca. 24 skoleelever, de 5 der var med på turen går i 9. klasse.

Indbyggerne i bygden er som mange andre steder afhængige af fangst, både for at have et indkomme og en identitet. Jeg synes, at jeg kunne fornemme, at eleverne har haft en udbytterig dag, tiltrods for at de bor midt i det.

Snakken omkring beskyttelse af ressourcerne må have givet stof til eftertanke. En ting er sikkert. Naturvejlederen fra Danmark har haft en uforglemmelig dag, som mange bliver tvunget til at lægge øre, til når han rammer stenbroen igen.

Hvorfor var jeg der?

Iisaavaraq er den eneste Naturvejleder i Grønland og tiltrods for at han klarer sig godt alene i det element som han, efter min mening er den der mestrer bedst, kan han som alle os andre godt bruge kollegiale sparringspartnere.

Jeg blev måske indbudt af Iisaavaraq, fordi han kunne se nogle paralleller i hans og min hverdag. Iisaavaraq og jeg er blevet hinandens "Shadow rangers",

Vi har begge haft stort udbytte af at få indblik i hinandens hverdag og arbejdsforhold. Den beskrevne dag var bare en ud af 12 dage i Grønland, hvor befolkningen i høj grad er afhængig af landets naturressourcer.

Der hviler mange blikke på Grønland og grønlandernes forvaltning af ressourcer. Senest har en kritisk bog af Kjeld Hansen, "Farvel til grønlands natur", rettet fokus i den retning.

Det har derfor været en fornøjelse at se en lokal grønlandsk naturvejleder formidle bæredygtighed i Grønland.

redigeret af redaktøren

Ved regeringen ikke hvad den gør?

Regeringen har vist en forbløffende handlekraft, selv om den selv siger, at den mangler en analyse fra Lomborg, før den kan miljøprioritere

På tre måneder har den nye regering vist en forbløffende handlekraft, når det drejer sig om at ændre miljøpolitikken. Forbløffende fordi regeringen samtidig har insistet på, at den svæver i uvidenhed om, hvordan man får 'mest miljø for pengene'.

Miljøminister Hans Christian Schmidt har insistet på at få oprettet et Institut for Miljøvurdering til Bjørn Lomborg – gennem en hastebevilling fra Finansudvalget, uden lovgivning, uden offentlig høring, uden et bedømmelsesudvalg til at se på ansøgningerne. Der var ikke engang tid til at nedsætte en bestyrelse. Hans Christian Schmidt udpegede Ole P. Kristensen til formand og lod ham egenhændigt stå for indstillingen af Bjørn Lomborg som den bedst egnede af 16 ansøgere til stillingen som direktør for det nye institut.

Alt sammen på trods af heftige indvendinger fra Socialdemokratiet, SF, Enhedslisten, Det Radikale Venstre og Kristeligt Folkeparti. Endda også fra den konservative miljøordfører, Helle Sjelle, som i går til Politiken sagde, at ministeren i det mindste burde have ventet med at udpege Bjørn Lomborg, indtil klagesagen imod ham, for videnskabelig uhæderlighed, er afgjort. Udklip fra Information d. 28. februar 2002, af Ebbe Sønderriis.

Danskerne er imod miljøbesparelser

Det viser en ny undersøgelse som PLS Rambøll har lavet for Jyllands-Posten.

Et stort flertal i befolkningen vender sig mod finanslovens besparelser på miljøområdet og samtidig er der et lille flertal mod besparelserne på ulandsbistanden viser PLS Rambøll meningsmålingen, der blev foretaget i ugen efter finanslovsforliget.

64 pct. er enten uenige eller meget uenige i besparelserne på 0,9 mia. kroner i år på Miljøministeriets aktiviteter. Kun 36 pct. støtter besparelserne, når man rensrer tallene for tvivlere og borgere, der har en neutral holdning til finansloven.

Det kalder lektor i statskundskab ved Københavns Universitet, Lars Bille, en interessant overraskelse: »Jeg tolker vælgernes reaktion derhen, at besparelserne er kommet bag på dem, fordi miljøet ikke rigtig indgik i valgkampen. Regeringen har måske fejl fortolket den generelle holdning i befolkningen omkring miljøet«, siger Lars Bille.

Bliv medlem

Udfyld kuponen og send den til:

Naturvejlederforeningen i Danmark v/ Angel Ottosen
Nørreskovhus, Hjarupvej 1 D, 6200 Aabenraa

Navn:

Adresse:

Postnr. og by:

☐ Personligt A-medlem (jeg arbejder som naturvejleder)	300,- kr.
☐ Personligt B-medlem	200,- kr.
☐ C-medlem (institution, forening m.m.)(op til 5 eks.)	600,- kr.
☐ Personligt abonnement (1 eks. af bladet)	200,- kr.
☐ Virksomheds-abonnement (op til 5 eks. af bladet)	600,- kr.
☐ Jeg ønsker sidste årgang af NATURvejleder	75,- kr.

“Og han har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kær”

Grundtvig 1834

“...at jeg tror på alle tings forvandling en skønne dag bli’r verden een og kærlighed bli’r handling...”

Gnags 1977

Kærlighed gir' handling...!?

Grundtvig og Gnags var ikke i tvivl. Kærligheden er forudsætningen for interessen og kendskabet til omgivelserne. Men er kærlighed tilstrækkelig til at skabe forvandling? 50 naturvejledere der er ansat med tilskud fra Friluftsrådet har svaret på spørgsmålet "Hvornår er din naturvejledning et godt redskab til at fremme en bæredygtig udvikling?" Det er der kommet mange forskellige svar ud af...

Altid!

Det korteste og frækkeste svar på spørgsmålet er: »Altid!« Men skal vores naturvejledning fremme en bæredygtig

udvikling *hver gang*? Eller er det okay ind imellem at tage en pause og droppe det med bæredygtigheden? Andre vil påstå at uden bæredygtighed - ingen naturvejledning. Det er imidlertid ikke denne artikels ærinde at diskutere hvorvidt naturvejledning skal eller ikke skal bidrage til bæredygtig udvikling (se artiklen "At bære eller ikke bære", NV-NYT nr. 3, 2001). I stedet vil jeg forsøge at kortlægge de refleksioner om bæredygtighed i naturvejledningen, der fremgår af besvarelsene.

Metoden afgør sagen

En stor gruppe naturvejledere frem-

Af Jacob Jensen
Friluftsrådet

hæver, at det er formidlingsmetoden, der er afgørende for om en bæredygtig udvikling fremmes. ”Min naturvejledning er (måske) et godt redskab til at fremme en bæredygtig udvikling, når en deltager får en god oplevelse som fremmer vedkommendes glæde ved naturen.” Eller som en anden skriver ”Det at holde en ganske almindelig krabbe i hænderne, får ofte børnene til bedre at forstå, hvad det er de egentlig skal passe på.” Gode oplevelser fremmer bæredygtig udvikling. Mange antager, at når man kender noget og holder af noget vil man også passe på det. Kærlighed gir handling!

Mange sætter lighedstegn mellem god formidling og formidling der kan være et redskab til at fremme bæredygtig udvikling. ”Udgangspunktet er altid en formidlingssituation, som er underholdende, morsom og/eller meget interessant. Dette åbner dele af gæsternes psyke, som er forudsætningen for, at påvirkning overhovedet er mulig”.

Det at vise handlemuligheder anses af mange naturvejledere, som et redskab til at fremme en bæredygtig udvikling. ”... Det er mit mål, at gæsternes bæredygtige hverdagskompetencer (spare på energien, købe økologisk, handle socialt, snakke om bæredygtige emner på lige fod med andre hverdagsemner) understøttes og/eller udvikles” – skriver en.

Hvis gode oplevelser fremmer bæredygtig udvikling, hvad gør dårlige oplevelser da? En beskriver denne situation sådan: ”... Under afviklingen af et arrangement finder naturvejlederen en død (-eller endnu bedre en endnu levende men stærkt svækket) olieindsmurt fugl. I en sådan situation, hvor deltagerens interesse og opmærksomhed er betingelsesløs, kan naturvejlederen ”komme til” med både viden og perspektivering om og af problematikken”.

Emnet i centrum

”Min naturvejledning fremmer bæredygtig udvikling når jeg viser, hvordan vi benytter og påvirker naturen”. Mange angiver at det er turene til råstofgraven, emner om forurening, drivhuseffekt, affald i naturen, vandkvalitet, strandrens-

ning, samt vedvarende energi. Andre fremhæver at naturvejledning fremmer bæredygtig udvikling, når arrangementer handler om at passe på - eller beskytte/bevare naturen. Ture om færdselsregler, adfærd i naturen samt naturgenopretning kommer i samme kategori. Er vores naturbeskyttelse bæredygtig?

Perspektivering eller applikation

En fremhæver, at man laver god helhedsformidling, der støtter en bæredygtig udvikling, ved at have styr på perspektiverne. Emnet skal perspektiveres historisk (fortid, nutid og fremtid), geografisk (fra det lokale til det globale) og økologisk (samspil mellem menneske og natur).

Sammenhænge i naturen beskrives af flere som et vigtigt element i bæredygtighedsformidling. En svarer fx ”Det er den, hver gang naturvejledningen har givet en skoleelev glæde og overraskelse ved at opdage sammenhænge i naturen.” Flere beskriver aktiviteter, der belyser sammenhængene mellem menneske og natur fx ”Fra Hav til Mav” et forløb der rækker over nysgerrigheden for naturen, registreringen af miljøtilstanden, respekten for det levende, og anvendelsen af produkterne.”

Andre beskriver, at ture eller aktiviteter gennemføres som man ”plejer”, men at der undervejs inddrages elementer som gør at naturvejledningen nu fremmer en bæredygtig udvikling. ”Forleden havde jeg et ’fuglefoderarrangement’ hvor det var oplagt at snakke bæredygtighed, fx bliver solsikkefrø dyrket på en ikke-bæredygtig måde og der findes mange alternative frøsorter”.

Vores adfærd har betydning

Flere mener, at naturvejlederens adfærd har betydning for, om et arrangement fremmer bæredygtig udvikling. Som eksempler nævnes, at ankomme til mødestedet på cykel, at samle egne cigaretskodder op, at naturvejlederne samler skrald op undervejs, etc. Her er vel tale om en slags meta-formidling, hvor naturvejlederen fremstår som rollemodel. Som en bl.a. skriver: ”I sin faglige fremtræden er det vigtigt at naturvejlederen generelt er det gode eksempel m.h.t. bæ-

Håndholdt bæredygtighed?

50 naturvejledere og næsten lige så mange forskellige holdninger til, hvornår naturvejledning fremmer en bæredygtig livsstil. De forskellige holdninger rejser desuden nye spørgsmål, som måske med tiden kan føre os tættere på en fælles forståelse af naturvejlederens rolle i en bæredygtig udvikling. Om håndholdt naturvejledning også er bæredygtig - det kan vi jo diskutere på Livø.

Jacob Jensen har bedt Søren Kruse om at sende NATURvejleder et et postkort hvor han giver et bud på hvornår naturvejledning er et godt redskab til at fremme bæredygtig udvikling.

redygtighed i praksis og gennem holdninger. Eksempelvis ser folk, at mine cigaretfiltre stoppes i lommen.”

Villavejleder?

Meget bæredygtighed handler om livsstil. Det er især i vores hverdag vi foretager valg der har betydning i forhold til bæredygtighed: i carporten, i Brugsen, i børnehaven, i trafikken osv. Men det er i fritiden at mange gæster er sammen med naturvejlederen. Og det foregår oftest i naturen. Naturvejlederen er afkoblet fra gæsternes hverdag. Derfor er naturvejledning ikke et godt red-

skab til at fremme en bæredygtig udvikling... kunne man påstå... Skal vi arbejde mere med temaer hvor hverdag og natur mødes?

Budskabet

Professor Sam H. Ham med forstand på naturvejledning hævder, at god formidling bygges op om et budskab. Han slår fast, at man må afgøre hvilken holdning eller standpunkt det er, man vil formidle. Siden kan formidlingen opbygges. Er vi afklarede nok om bæredygtighed for at kunne opbygge formidlingen målrettet?

Oplevelse fører til ... oplevelse

Naturvejledning vil noget med deltagerne, men hvad er det naturvejledningen vil?

Jeg mener, groft sagt, at målene med naturvejledning kan inddeles i oplevelse, naturforståelse og noget jeg vil kalde miljøundervisning, hvor der er fokus på menneskers handling.

Naturforståelse handler om at tilgese sig en viden om naturen mens, naturvejledning først bliver miljøundervisning når der fokuseres på om de udfordringer /konflikter der er i vores handlinger. Det handler ikke om at påføre eller pådutte andre mennesker konflikter eller problemer, men at undersøge de problemer /udfordringer deltagerne oplever for dernæst at bidrage til at vi sammen udvikler lyst, evne, vilje og mod til at forandre.

Er der så en sammenhæng i oplevelse, forståelse og handling.

Ja selvfølgelig er der det på det individuelle plan. Når mennesker retter sig mod et eller andet i denne verden, en blomst, en død fisk, eller et digt har det både en oplevelses, en forståelse og en handle-mæssige dimension.

Så når vi tænker på os selv kan vi sagtens rekonstruere en sammenhæng mellem det vi har oplevet, det vi ved og det vi gør.

Men hvis jeg vil have et andet menneske til at opleve et eller andet, tror jeg ikke på at der er en forudsigelig sammenhæng mellem de oplevelser jeg kan iscenesætte for andre og så det jeg kan iagttage at de gør. Jeg tror ikke vi kan give andre oplevelse, vi kan højest skabe rammer for andres oplevelser, hvad de så tænker og gør i forhold til deres oplevelser ligger uden for min indflydelse.

Men det vi kan gøre i naturvejledning er at kan tale sammen om vores og andres oplevelser, forståelse og handlinger. Mit simple budskab er at samtalerne udvikler sig meget forskellige alt efter om det er oplevelser, forståelse (viden) eller handlinger der tematiseres.

Hvis vi skal gøre os håb om at naturvejledningen skal påvirke vores handlinger, så bliver vi nød til at tale om vores handlinger og de konflikter vi står over for, alt andet er for risikabelt.

Hilsner fra Søren Kruse

Storken og Danmark Storken og Danmarks natur

Earth Education

Af Bent Otto Poulsen og Birgitte Rasmussen. Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening november 2001.

Undervisningsmaterialer til hhv. 3. og 6. klassetrin, der gratis kan hentes på webadressen www.redstorken.dk (Klik på Storkeskolen)

Tilhørende landskabsplakater kan rekvireres fra DOF ved betaling af forsendelsesomkostninger på kr. 50, - på giro 488-4612.

Motivet er klart og alvorlig nok: For 1. gang i 500 år havde vi i sommers ikke ynglende storke i Danmark. DOF har lavet en forvaltningsplan for storken, og heri indgår altså dette bud på at bevidstgøre skoleelever om storken og den danske natur.

Materialet er delt i tre dele for hvert klassetrin. 1. Introduktion til fugle, med felttur, samt forskellige traditionelle natur/teknik opgaver omkring fjer og flyvning. 2. Viden om hvid stork med fx krydsord, puslespil og quiz, samt 3. Ændringer i storkens landskab - spørgsmål og diskussion med udgangspunkt i landskabsplakaterne.

"Storken og Danmark(s natur)" er fornuftigt, ikke revolutionerende - og det er altid svært at lave arbejdsark til en fugletur man ikke ved hvor og hvornår finder sted.

Til gengæld klapper jeg altid i hænderne af et materiale, der forsøger at give skolebørn en fornemmelse af landskab og dynamik på godt og ondt, og storken er jo et oplagt "medie" her.

Gratis, nutidige undervisningsmaterialer lander også på et tørt sted i den danske folkeskole.

En ikke ornitopatisk naturvejleder der lige skal vide lidt om storken eller ha' et par ideer til fugleaktiviteter, kan også roligt downloade.

Dorrit Hansen

På det Skandinavisk-Baltiske seminar I foråret 2002 præsenterede de finske deltagere en aktivitet, som de havde lært via et undervisningsprogram kaldet Earthkeepers udviklet af The Institute for Earth Education i U.S.A.

Det viste sig at programmet var beskrevet i en bog, og at der var udviklet andre programmer beskrevet i andre bøger, alle forfattet af en af instituttets grundlæggere Steve van Matre. For os danske deltagere var det en ikke for kendt indgang til miljøundervisning, og det lykkedes Skovskolen Naturvejledning af skaffe to af bøgerne til Danmark.

Den ene - "Earth Education, a new beginning" fra 1990 - kan betragtes som en håndbog for rangere, naturvejledere, lærere og andre, som arbejder med undervisning i natur og miljø.

Den bygger på over 25 års erfaring med gennemførelse af et stort antal udendørs undervisningsprogrammer for især skolebørn.

Steve van Matre er stærkt kritisk overfor den almindelige amerikanske miljøundervisning, som blot følger hovedstrømningerne i skoleundervisningen og er stærkt påvirkede af virksomheder og myndigheder, som selv bidrager til miljøproblemerne. Miljøundervisningen er blot supplerende og ikke grundlæggende for børnenes forhold til og indflydelse på løsningen af de omfattende miljøproblemer. Dette er grunden til betegnelsen Earth Education bruges i stedet for Environmental Education. Han lægger stærk vægt på at undervisningen drejer sig om de fundamentale økologiske processer (energistrømme, stofcirkulation, livssammenhænge og formændringer), og at programmerne med de omfattende aktiviteter tager udgangspunkt i disse processer og udvalgte koncepter - og ikke omvendt hvor aktiviteter gennemføres uden sammenhæng og klar relation til de grundlæggende miljøproblemer.

Han understreger nødvendigheden af at udendørs aktiviteter er omhyggeligt forberedt i skoleundervisningen inden børnene kommer ud og bliver fulgt op i undervisningen når de er vendt tilbage.

I alle aktiviteterne lægges der vægt på "magic and meaning (M&M's)" snarere end på "names and numbers (N&N's)", og kombinationer af "hands-on" og "minds-on" - og ikke mindst at undervisningen skal være fornøjelig og bidrage til "learning by sharing and doing" og "learning to live lightly".

Aktiviteterne bliver fulgt til dørs så sigtet fastholdes - at deltagerne skal have fået forståelse for og vilje til at ændre livsstil, så den menneskelige belastning af jordkloden formindskes. De oprindelige programmer løber over flere dage og indebærer at børnene er på lejr/koloni i et naturområde. Men det ser ud til at der i de senere år er udviklet programmer med udvalgte aktiviteter, som kan gennemføres over en dag eller i løbet af nogle timer.

Den anden af de bøger som Skovskolen har anskaffet hedder "Sunship Earth - an Earth Education Program Getting to Know Your Place in Space" fra 1979. Den gennemgår i mange detaljer indholdet af et ugeprogram for en større gruppe børn på lejr i et naturområde. Den er et godt eksempel på en mere konkret udformning af den filosofi og tænke-måde, der ligger til grund for The Institute of Earth Education.

Bosnier og Vietkong på besøg

Pensionister på fisketur

Gennem de sidste 6 år har vi på Naturskolen arrangeret forskellige typer ture for pensionister: "Forårstur ud i det blå", "Stenture", "To-dages ture til bl.a. Djævløen" og "Gæs i Sønderjylland".

Den ny ældre konsulent i kommunen Birgit Petersen, foreslog arrangementer for "andre" pensionister; førtidspensionister og pensionister af anden etnisk baggrund. Vi diskuterede hvorledes vi kunne komme i gang med bl.a. vietnamesere og bosniere. Vi besluttede at tilbyde de to grupper en fisketur med efterfølgende spisning af fangsten. Fisketur fordi vi vidste, at begge grupper var interesserede i fiskeri. Tilberedning og spisning, fordi det altid sætter nogle positive ting i gang.

Kontakt og forarbejde

Birgit fik ret hurtigt kontakt med de to grupper og alle var glade for ideen. 12 bosnier og over 40 vietnamesere tilmeldte sig. Men pludselig 14 dage før turene begyndte vietnameserne at melde fra, med dårlige undskyldninger som "jeg er for gammel" osv. Det tog nogle kopper kaffe og et par timers snak med en af koordinatorene i gruppen, før vi fandt ud af, at de var bange for at vejret kunne være alt for dårligt. Turen skulle foregå sidst i august. Aftalen blev at hvis vejrguderne var med os fiskede vi, hvis ikke gik vi i skoven og kiggede på planter og smådyr.

Oplægget til turene var, at mændene skulle tage med Lars ud i båden for at røgte de garn, han havde sat dagen før.

Af **Erik Ehmsen**;
Svendborg Naturskole

Jeg skulle tage med kvinderne i skoven, for at samle urter der kunne bruges i den senere madlavning. Den videre planlægning var løs, da vi havde valgt at være 2 på hele dagen for derved at kunne manøvrere os gennem de ting, der måtte opstå.

1. dag

15 bosnier dukkede op om morgenen den 22/8. Det skal lige nævnes, at hos bosnierne havde kun ægtepar tilmeldt sig. Vi travede den halve kilometer ud til landingsstedet hvor Lars havde lagt båden. Han var i færd med at grave sandorm til de der havde lyst til at prøve lykken med stang. Hurtigt var der fire i gang med stænger, kroge sandorm, woblere og andet fiskegrej. Lars tog det første hold med ud. Her kom første programændring – det var tydeligt at kvinderne helst blev i nærheden af slæbestedet i stedet for den planlagte tur i skoven efter planter. Så vi gik i gang med at fange rejer, snegle og muslinger. Et par af dem vovede sig endog ud i Waders til stor moro for alle. Bagefter kiggede vi på strandengens planter og her kan det være der var én der lærte noget – et par af kvinderne var ekstremt gode til planter og deres medicinske anvendelse – det var spændende!

Der var ingen af kvinderne der ville med ud i båden, men alle hjalp til med at pille fangsten ud af garnene og rense muslinger og snegle.

Tilbage på Naturskolen gik alle i gang med at rense og flå den gode fangst af skrubber. Rygeovnen blev tændt og i løbet af en times tid sad vi alle bænket om et for os traditionelt måltid med røgede skrubber, kogte snegle, muslinger og rejer. Der var dog ingen der skulle nyde noget af sneglene men de

andre ting blev spist med stort velbehag. Efter 4 timers fiskeri og madlavning var det for alle en god afslutning på en spændende dag med herligt vejr.

2. dag

Heldigvis var vejrguderne os lige venlig stemt dagen efter, så næsten 40 Vietnamesere med tolk dukkede op. Tolken var nødvendig da mange af de ældre var ret dårlige til dansk, generelt dårligere end bosnierne. Samme procedure as last day, men ret hurtig viste der sig store forskelle mellem de to grupper. De vietnamesiske kvinder ville gerne med ud at fiske, men de havde til gengæld ikke den store interesse for planterne på strandengen.

På havet fik Lars nærmest forbud mod at hale nettene op og tømme dem for krabber, vandalen kvaste jo krabberne (han er gammel erhvervsfisker), næ de skulle forsigtigt tages ud af garnene hele så de kunne tilberedes sådan.

På land var interessen for planterne hurtigt overstået, og i løbet af kort tid gik alle rundt i det lave vand. Med opsmøgede halv våde bukser blev der ivrigt samlet muslinger og strøget rejer, men også her var interessen for snegle minimal. Desværre har vi ikke mange ældre franskmænd i byen – det kunne være

sjovt at se hvorledes de ville fordele interessen mellem rejer, muslinger og snegle!

For vietnameserne var Waders noget opreklameret fis – bare ben i mine træsko og så derud af.

Efter ganske kort tid var der samlet mindst 50 kg blåmuslinger og masser af rejer. Alt foregik i en konstant pludren hvor tolken som regel var ganske overflødig – smil og gebærder fortal-

te alt – herligt.

Da vi arriverede på Naturskolen med dagens fangst, blev Lars og jeg hængt af. En af pensionisterne var tidligere kok og i løbet af ganske kort tid havde han overtaget styringen. 15-20 gik i gang med at rense fisk. Resten ordnede rejer, muslinger og de grøntsager kokken havde medbragt fra sin kolonihave. Da rensningen af fiskene var overstået trak mændene sig tilbage i småsnakkende grupper, og kvinderne overtog borddækning og hjælpefunktionerne i køkkenet. Lars fik allernådigst lov til at ryge 5-6 af de skrubber der var fanget.

I løbet af 2 timer stod der et veldækket langbord i naturskolelokalet:

- Krabber i egen køns-ruskomsnusk.
 - Fiskesuppe
 - Panerede og friturestegt hele rejer.
 - Dampede muslinger
 - Stegte skrubbefileter
 - Røgede skrubber.
- Det hele garneret med friske grøntsager.

Der blev givet demonstration på hvorledes de hele krabber skulle spises. Rejerne der var panerede blev spist med skal og indvolde – meget delikat! Det var vi tre danskere i hvert fald enige om. Vietnameserne var ikke vildt imponerede over vores bidrag – røgede fisk er ikke noget at råbe hurra for.

En kulinarisk oplevelse, en spændende start på et flerkulturelt projekt. For det er målet. Vi skal nu arbejde videre, så de forskellige grupper får muligheden for at lære hinanden at kende og hjælpe hinanden. Der vil være forhindringer: ”De kan jo bare melde sig ind i de ældreklubber, der allerede eksisterer”, har en af reaktionerne fra de danske ældre været. Eller da det fælles kor af danskere og bosnier havde sunget til et arrangement for vietnamesere og formanden for koret opfordrede vietnameserne til at give en sang til gengæld – der er ikke tradition for at synge på denne måde i Vietnam, men nationalsangen kunne de da!

Hvad nu

- Hvordan kommer vi videre?
- Hvordan får vi fat på de enlige Bosnier?
- Hvordan kan vi få det til at fungere uden tolk? (de er dyre)
- Hvordan får vi oversat tilbuddene til de forskellige grupper?
- osv.

Men skægt og lærerigt var det i hvert fald for os, og vi har fået mange positive tilbagemeldinger fra begge grupper!

Naturvejlederudvalget nedlagt

Regeringen har nedlagt Naturvejlederudvalget som et led i den almindelige sanering af råd og nævn.

Man fandt ikke, at Naturvejlederordningens fremtid afhænger af, at der eksisterer et fast udvalg på dette område, idet Skov- og Naturstyrelsen og Friluftsrådet gennem Fællessekretariatet kan koordinere og indhente den rådgivning, som er nødvendig for at drive og udvikle ordningen.

Fællessekretariatet er i fuld gang med at overveje hvorledes koordinering og samspil mellem alle Naturvejlederordningens interessenter kan tilrettelægges mest hensigtsmæssig og glæder sig til at diskutere dette med naturvejlederne på Livø i april.

Strukturændringer i Skov- og Naturstyrelsen

I løber af foråret gennemføres der en række strukturændringer i Skov- og Naturstyrelsen, som har betydning for naturvejledernes kontakt med styrelsen:

- Naturnet.dk flyttes til Presse- og Informationskontoret. Annegrete Munksgaard følger opgaven – så hun er stadig jeres kontaktperson til Naturnet.dk.

- Friluftskontoret og Råstofkontoret fusioneres til et nyt kontor med Lars Gudmand Pedersen som chef.

Betjeningen af Skov- og Naturstyrelsens del af Fællessekretariatet placeres her. Arne Bondo-Andersen følger opgaven. Stig Overby slutter i Skov- og Naturstyrelsen. I vil senere blive orienteret mere konkret om opgavefordelingen i det nye kontor.

Verdenskonferencen

Konferencen "Nature Interpretation as a tool in promoting sustainable development" den 9. til 13. september 2002 afholdes som planlagt. Der har været ca. 200 reaktioner fra udlandet på 1. Announcement, og nu udsendes 2. Announcement med tilmeldingskema.

Der bliver tale om en VERDENSKonference i det der er henvendelser fra 55 forskellige lande.

Den 3. december 2001 havde vi møde her i København med de naturvejledere og Grønne Guider, der har meldt sig til at lede workshops og ekskursioner.

Det blev en spændende dag, hvor vi for alvor tog fat på diskussionen om, hvordan vi kan demonstrere, det vi går og laver i Danmark på en måde, der er inspirerende og anvendelig i andre dele af verden.

Navnene på workshop- og ekskursionsledere er lagt ud på NaturvejlederNet.

Der er fortsat mulighed for at få besøg af en udenlandsk naturvejleder i perioden efter konferencen. Kontakt venligst sekretariatet for flere oplysninger på conf2002@friluftsradaet.dk

Og så er der nu oprettet hjemmeside for konferencen - interpretation2002.dk - hvor du til stadighed kan følge udviklingen.

Fra Skov- og Naturstyrelsen og Friluftsrådets er holdningen stadig, at så mange danske naturvejledere som muligt skal have lejlighed til at deltage i konferencen uden at det dog bliver en dansk konference.

Så overvej meget seriøst at lægge deltagelse i verdenskonferencen ind i din arbejdsplan for 2002.

Det er jo en enestående chance for at deltage i en verdenskonference, at den denne gang afholdes i Danmark.

Skovskolen

Ved regeringsskiftet blev Skovskolen overført til Undervisningsministeriet. Det betyder bl.a. at der nu skal indgås en kontrakt med Skovskolen om dens bidrag til Naturvejlederordningen i form af uddannelse, efteruddannelse, kurser, evaluering af uddannelse og efteruddannelse, deltagelse i Fællessekretariatet etc.

Naturvejlederuddannelsen

1. januar 2002 var der deadline for ansøgninger til det kommende hold naturvejledere.

Vi blev glædeligt overraskede over, at ca. 50 personer søgte om optagelse på uddannelsen. Nu er der jo desværre kun plads til 24 kursister på holdet, men Fællessekretariatet har gennemgået alle ansøgninger og har fået sammensat et godt hold, som starter d. 4. marts. Det er blevet til Hold 15, og vi håber at I alle tager godt imod dem ude i de regionale netværk.

NaturvejlederNet

Kontrakten mellem Fællessekretariatet og Stevns Naturcenter om driften af NaturvejlederNet er forlænget til 1. oktober 2002. I dette tidsrum skal det undersøges:

- hvilke muligheder der er for samarbejde med andre vejlederordninger og deres elektroniske netværk
- hvilke barrierer, der hindrer flere naturvejledere i at bruge nettet
- hvordan fremtidens NaturvejlederNet bør se ud

Regionale Netværk

Flere regionale netværk bidrager på forskellig vis til Verdenskonferencen.

Århus netværket arrangerer fx en markedsplads hvor dansk naturvejledning demonstreres. Har du lyst til at bidrage til markedspladsen så kontakt Erik Moes fra Århus.

Naturvejledere fra netværk i København og Frederiksborg står for andre naturvejlederaktiviteter under konferencen. Netværkene i Vejle og Fyn har afsat nogle temadage og en emneuge hvor der bl.a. arbejdes med skov, vand og borgerinddragelse.

I løbet af foråret 2002 vil de regionale netværk blive evalueret med henblik på at finde en form, der kan fungere fremover.

Det tager tid at indgå og arbejde i netværk. Tilbud og organisation omkring netværk skal i høj grad være specielt designet, så det understøtter vigtige og reelle behov hos deltagere.

Det er i særdeleshed naturvejlederne selv, der er bedst i stand til at vurdere udbyttet af arbejdet i et givet netværk.

For Naturvejlederordningen er det relevant at stille to krav til organiseringen af fremtidens netværk:

- Netværket skal bidrage til at styrke naturvejledernes og -ordningens identitet indadtil og udadtil.
- Netværket skal støtte og styrke decentral udvikling.

I løbet af foråret 2002 vil de 6 regionale netværkskonsulenter og koordinatoren inddrage alle naturvejledere i en diskussion af hvorledes fremtidens netværk bedst kan organiseres.

Flere har allerede peget på at det er relevant at styrke naturvejledernes netværksdannelse på tværs af geografien (regioner). Fx ved også at inddrage specifikke temaer eller projekter.

Fremtidens netværk er på dagsordenen på netværksmøderne landet over.

Gruppen af netværkskonsulenter vil søge at indsamle forskellige ideer til fremtiden.

Alle naturvejledere vil blive inviteret til at bidrage.

Spørgsmål eller kommentarer kan (som altid) rettes til din netværkskonsulent eller Jacob Jensen i Friluftsrådet.

Naturvejlederforeningen i Danmark

Naturvejlederforeningen i Danmark er et fagligt forum for naturvejledere og naturskolepersonale samt andre der interesserer sig for naturvejledning med henblik på spredning af erfaring og information om naturvejledning.

Det overordnede mål er at fremme og opmuntre til naturskolevirksomhed og naturvejledning på et højt kvalitetsniveau samt at arbejde på, at alle sikres mulighed for naturoplevelser og friluftsliv.

Naturvejlederforeningen er ikke en egentlig fagforening - dertil har naturvejlederne for mange forskellige arbejdsgivere og ansættelsesforhold samt mange forskellige former for uddannelse.

Medlemsbladet NATURvejleder

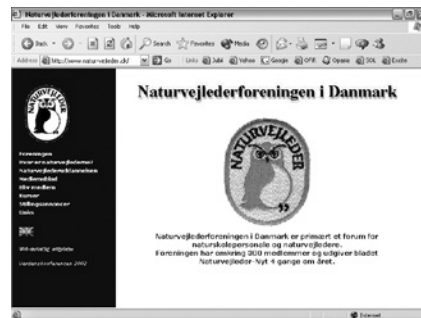
Foreningen udgiver bladet NATURvejleder, som udkommer 4 gange årligt, og som indeholder temaer, debat, nyheder og »Tips og Tricks«, der er relevante for naturvejledere i hverdagen.

Redaktionen forsøger at opsnuse, hvad der foregår på naturformidlingsområdet rundt om i landet og give det videre til medlemmerne via bladet. Derudover bringer bladet nyt fra de regionale netværk af naturvejledere og naturformidlere samt nyt fra Fællessekretariatet for naturvejledning, dvs. Friluftsrådet og Skov- og Naturstyrelsen.

Naturvejledernes årskonference

Årskonferencen er samlingspunktet for naturvejlederne i Danmark. Årskonferencen 2002 er fastlagt til dagene 17.-19. april 2002. Hver årskonference har sit eget tema, ligesom Naturvejlederforeningens generalforsamling afvikles i forbindelse med årskonferencen. Her kan du få direkte indflydelse på foreningens arbejde og fremtid.

Naturvejlederforeningens web-adresse er:

www.natur-vejleder.dk

På foreningens hjemmeside er der oplysninger om foreningens mål og virke samt links til naturvejledere og naturskoler i Danmark.

NATURVEJLEDERFORENINGEN I DANMARK

v/ Torben Bøgeskov,
Naturcenter Koutrupgård,
Koutrupvej 17,
Hammer,
7160 Tørring
E-post: tob@sns.dk

Naturvejlederforeningen på Internet:
<http://www.natur-vejleder.dk>
E-mail: ugler@natur-vejleder.dk

Bestyrelse og udvalg:

Torben Bøgeskov (formand), Dorrit Hansen (næstformand), Kirsten Blicher Friis, Allan Guido Nielsen, Lars Jørgen Grønberg, Morten D.D. Hansen, Helle-Marie Taastrom, Tove Krogh Stockmarr og Angel Ottosen (kasserer).

Medlemsskab og adresseændring:

Angel Ottosen, Nørreskovhus,
Hjarupvej 1 D, 6200 Aabenraa
Tlf. 7462 4434 el. 7467 6790

Generalforsamling 2002

Livø, den 17. april 2002, kl 19.00

Indkaldelse til Generalforsamling 2002 i Naturvejlederforeningen i Danmark

Onsdag den 17. april 2002 kl. 19.00 – i Kirken på Livø

Bestyrelsen opfordrer alle medlemmer til at deltage i den ordinære generalforsamling.

Generalforsamlingen er højeste myndighed vedrørende foreningens anliggender, og det er altså her man har mulighed for at præge det fremtidige arbejde.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Beretning om foreningens virksomhed
3. Regnskabsaflæggelse
4. Fremlæggelse af det kommende års budget
5. Indkomne forslag, herunder forslag om vedtægtsændringer
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer, suppleanter og revisorer
7. Debat om foreningens fremtidige arbejde
8. Fastlæggelse af næste år kontingent
9. Eventuelt

Eventuelle forslag til ændring af vedtægter fra foreningens medlemmer skal være formand Torben Bøgeskov i hænde senest tre uger før generalforsamlingen, dvs. den 27. marts. De fremsendte forslag vil blive udsendt offentliggjort til samtlige medlemmer senest 1 uge før generalforsamlingen.

Foreningens bestyrelse offentliggør i NATURvejleder forslag til vedtægtsændringer.

Bestyrelsen har i året bestået af Torben Bøgeskov (formand), Dorrit Hansen (næstformand), Angel Trier Ottosen (kasserer), Lars Jørgen Grønberg, Tove Stockmarr, Kirsten Blicher Friis, Helle-Marie Taastrøm, Morten DD Hansen (suppleant) og Allan Nielsen (suppleant).

Følgende bestyrelsesmedlemmer er på valg i år:

Angel Trier Ottosen, som ikke ønsker genvalg.

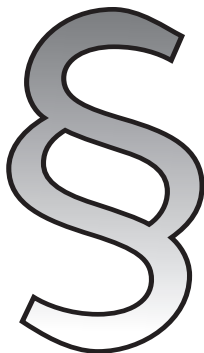
Lars Jørgen Grønberg, som ikke ønsker genvalg.

Dorrit Hansen, som ønsker genvalg.

Suppleanterne er ifølge vedtægterne på valg hvert år. Både Morten DD Hansen og Allan Nielsen ønsker at fortsætte arbejdet i bestyrelsen.

På bestyrelsens vegne
Dorrit Hansen

Gældende vedtægter for Naturvejlederforeningen i Danmark

§1

Foreningens navn er "Naturvejlederforeningen i Danmark".

Foreningen er primært et forum for naturskolepersonale og naturvejledere.

Foreningen tilstræber et samarbejde med offentlige myndigheder og med foreninger og institutioner om de i formålsparagraffens skitserede opgaver.

§2

Foreningens formål er at:

- arbejde for at alle sikres muligheder for naturoplevelser og friluftsliv.
- fremme og opmuntre et højt kvalitetsniveau af naturvejledning og naturskolevirksomhed.
- udgøre et forum for kontakt mellem personer beskæftiget med naturvejledning og naturskolevirksomhed med henblik på spredning af erfaringer og information.
- følge og fremme udviklingen af pædagogiske metoder inden for naturvejledning og naturskolevirksomhed.

For at fremme foreningens formål vil foreningen:

- udgive et medlemsblad og på anden måde fremme informationsudveksling
- styrke efteruddannelses- og arbejdsforhold for naturvejledere og naturskolepersonale.
- rådgive om organisering og tilrettelæggelse af naturvejledning og naturskolevirksomhed.
- søge sig repræsenteret i relevante organisationer, udvalg og arbejdsgrupper, herunder Skov- og Naturstyrelsens naturvejlederudvalg og Friluftsrådet.
- samarbejde med foreninger og organisationer i ind- og udland.

Bestyrelsens forslag til vedtægtsændringer

§1

Foreningens navn er "Naturvejlederforeningen i Danmark".

Foreningen er et forum for naturvejledere og andre, der arbejder med naturvejledning/naturformidling.

Foreningens hjemsted er den til enhver tid siddende formands privatadresse.

§2

Stk. 1

Foreningens formål er at medvirke til, at den danske befolknings velfærd øges dels gennem større viden om og glæde for naturen, dels ved hjælp af gode muligheder for friluftsliv og naturoplevelser.

Stk. 2

Foreningens formål søges fremmet ved

- *at arbejde for at fremme og opmuntre til naturvejledning af et højt kvalitetsniveau*
 - *udgøre et forum såvel nationalt som regionalt for personer beskæftiget med naturvejledning, så erfaring og information om naturvejledning kan spredes*
 - *følge og fremme udviklingen af pædagogiske metoder indenfor naturvejledning*
 - *forbedre naturvejledernes arbejdsforhold og efteruddannelsesmuligheder*
- Forslag til nye vedtægter*

Forslag til vedtægtsændringer

Gældende vedtægter for Naturvejlederforeningen i Danmark

§3

Som A-medlem kan optages personer, der har påbegyndt eller gennemført Miljø- og Energiministeriets obligatoriske efteruddannelse for naturvejledere, samt personale, der er ansat som naturvejledere, naturskolepersonale eller tilsvarende.

Som B-medlem kan optages alle, der interesserer sig for naturvejledning og naturskolevirksomhed

Som C-medlem kan optages foreninger, organisationer og institutioner.

Tvivlspørgsmål vedrørende medlemsstatus afgøres af bestyrelsen.

§4

Den højeste myndighed vedrørende foreningens anliggender er generalforsamlingen.

Ordinær generalforsamling afholdes hvert år i marts måned, efter forudgående bekendtgørelse med mindst 6 ugers varsel i foreningens blad eller ved direkte brev til medlemmerne.

Forslag fra foreningens medlemmer skal sendes til formanden senest 3 uger før generalforsamlingen afholdes. Fremsatte forslag skal være medlemmerne ihænde senest en uge før generalforsamlingen afholdes.

Ekstraordinær generalforsamling kan afholdes efter bestyrelsens bestemmelser eller når mindst 20 % af (A-)medlemmerne skriftligt stiller forlangende herom. Der indkaldes på den ovenfor skitserede måde med mindst 14 dages varsel og senest 6 uger fra andragendets fremkomst i foreningen.

Bestyrelsens forslag til vedtægtsændringer

§3

Som medlem kan optages personer, der har påbegyndt eller gennemført Naturvejlederordningens obligatoriske uddannelse for naturvejledere samt andre, der arbejder med naturvejledning/naturformidling.

Tvivlspørgsmål vedrørende medlemskab afgøres af bestyrelsen.

Motivation for forslaget:

Ang "naturskolepersonale" - se §1. Vi agter ikke at opdele vore medlemmer i et A- og et B-hold.

Hvis man arbejder med naturvejledning/naturformidling, kan man blive medlem! Bestyrelsen fastsætter priser og betingelser for diverse abonnementer på bladet.

DER STEMME SAMLET OM §1, §2 OG §3 (PAKKE 1).

PAKKE 1 KAN VEDTAGES SEPARAT

§4

Den højeste myndighed vedrørende foreningens anliggender er generalforsamlingen.

Ordinær generalforsamling afholdes hvert år i marts måned, efter forudgående bekendtgørelse med mindst 8 ugers varsel i foreningens blad eller ved direkte brev til medlemmerne.

Forslag til behandling på generalforsamlingen fra foreningens medlemmer skal være formanden i hænde senest 5 uger før generalforsamlingen afholdes. Fremsatte forslag skal være medlemmerne i hænde senest 2 uger før generalforsamlingen afholdes.

Ekstraordinær generalforsamling kan afholdes efter bestyrelsens afgørelse eller når mindst 20 % af (A-) medlemmerne skriftligt stiller forlangende herom. Der indkaldes på den ovenfor skitserede måde med mindst 14 dages varsel og senest 6 uger fra andragendets fremkomst i foreningen.

§ 5

På den ordinære generalforsamling skal mindst følgende punkter behandles:

1. Valg af dirigent.
2. Beretning om foreningens virksomhed.
3. Regnskabsaflæggelse og godkendelse af regnskab
4. Fremlæggelse af det kommende års budget.
5. Indkomne forslag.
6. Valg af formand, bestyrelse, suppleanter og revisorer.
7. Debat om foreningens fremtidige arbejde.
8. Fastlæggelse af næste års kontingent.
9. Eventuelt.

§ 6

På generalforsamlingen kan kun stemmes personligt. Kun (A-)medlemmer har stemmeret. Hver person har 1 stemme. Afstemningen skal ske skriftligt, såfremt medlemmer ønsker det.

På generalforsamlingen kan der kun træffes beslutning i de sager, der er optaget på dagsordenen.

De på generalforsamlingen behandlede sager afgøres ved simpelt stemmeflertal.

§ 7

Foreningen ledes af en bestyrelse, der har ansvaret for foreningens virksomhed.

Bestyrelsen består af formand og 6 medlemmer.

§ 5

På den ordinære generalforsamling skal som minimum følgende punkter behandles:

- *Valg af dirigent.*
- *Beretning om foreningens virksomhed siden sidste generalforsamling.*
- *Regnskabsaflæggelse og godkendelse af regnskab*
- *Fremlæggelse af det kommende års budget.*
- *Indkomne forslag.*
- *Valg af formand, bestyrelse, suppleanter og revisorer.*
- *Debat om foreningens fremtidige arbejde.*
- *Fastlæggelse af næste års kontingent.*
- *Eventuelt.*

§ 6

På generalforsamlingen kan udelukkende stemmes ved personligt fremmøde. Hvert (A-)medlem har 1 stemme. Afstemningen skal ske skriftligt, såfremt mindst et medlem ønsker det, og altid når der er flere kandidater end der er vakante poster.

På generalforsamlingen kan der kun træffes beslutning i de sager, der er optaget på dagsordenen. De på generalforsamlingen behandlede sager afgøres ved stemmeflertal. Blanke stemmer regnes for ikke afgivne.

Motivation for forslagene i §4-5-6:

Indeholder lidt bedre varsler og lidt præciseringer mht. formalia under generalforsamlingen. Bemærk skrivemåden (A-) medlemmer i §4 og §6. Den vil selvsagt variere som konsekvens af udfaldet af afstemningen om §1-2-3.

**DER STEMMES SAMLET OM §4, §5 OG §6
(PAKKE 2).
PAKKE 2 KAN VEDTAGES SEPARAT**

§ 7

Foreningen ledes af en bestyrelse, der har ansvaret for foreningens virksomhed.

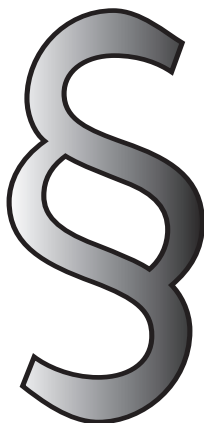
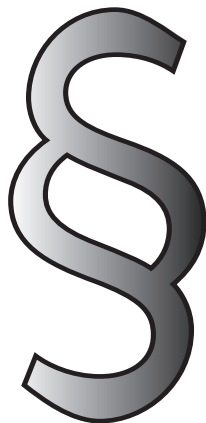
Bestyrelsen består af en formand og fra 6 til 9 medlemmer.

Gældende vedtægter for Naturvejlederforeningen i Danmark

Formanden og bestyrelsesmedlemmerne vælges direkte af generalforsamlingen. Valgperiode er 2 år. Genvalg kan finde sted, men kun 3 gange på hinanden følgende perioder.

På generalforsamlingen vælges endvidere 2 bestyrelsessuppleanter, 2 revisorer og 2 revisorsuppleanter. Valgreglerne er de samme som gælder for valg af formand og bestyrelsesmedlemmer.

Bestyrelsens forslag til vedtægtsændringer

Formanden vælges direkte af generalforsamlingen. Valgperioden er 2 år. Genvalg kan finde sted, men kun 3 gange på hinanden følgende perioder.

Herudover kan fra hvert af de regionale netværk (Vestsjælland, Frederiksborg, København, Fyn, Vejle, Ribe/Sønderjylland, Århus, Viborg/ Ringkøbing og Nordjylland) indstilles én kandidat samt en suppleant til bestyrelsen fra netværkets midte. Såfremt disse er valgt på et netværksmøde, der er lovligt varslet og afholdt ifølge netværkets regler og maksimalt 4 måneder før foreningens ordinære generalforsamling, skal valget blot formelt godkendes af generalforsamlingen.

Godkendelsen foretages ved almindeligt stemmeflertal.

Indstiller færre end 6 netværk medlemskandidat samt suppleant, findes og vælges der på generalforsamlingen kandidater til de resterende medlemspladser op til 6, samt én suppleant. Valgperiode for medlemmer er 2 år. Valgperioden for suppleanter er 1 år.

Medlemssuppleanterne kan kun deltage i bestyrelsesmøder, såfremt det ordinære medlem fra netværket eller tilsvarende et af de på generalforsamlingen fundne medlemmer er forhindret.

På generalforsamlingen vælges endvidere 2 revisorer og 2 revisorsuppleanter. Valgreglerne er de samme som gælder for valg af formand og bestyrelsesmedlemmer.

Hvis et bestyrelsesmedlem udtræder af bestyrelsen og en suppleant erstatter denne, overtager suppleanten det bortfaldne bestyrelsesmedlems valgperiode

Motivation for forslaget:

Vi vil meget meget gerne have en mere aktiv forening, hvor medlemmerne i de enkelte netværk har deres repræsentant i bestyrelsen, som refererer tilbage til netværket. Bestyrelsen er helt enig om forslaget. Mere debat på NaturvejlederNet

§ 8

Bestyrelsen konstituerer sig selv med næstformand, kasserer og sekretær. Den fastsætter iøvrigt selv sin forretningsorden og fører protokol over trufne forhandlinger og beslutninger. Bestyrelsen kan til løsning af specielle opgaver nedsætte udvalg der kan have medlemmer udenfor bestyrelsen.

Bestyrelsen repræsenterer foreningen udadtil i enhver henseende, såvel overfor offentlige myndigheder som overfor private. Den råder over foreningens midler i overensstemmelse med vedtægterne og de på generalforsamlingens trufne beslutninger.

Bestyrelsesmøder afholdes så ofte formanden finder det nødvendigt eller når 2 bestyrelsesmedlemmer måtte ønske det.

Bestyrelsen er kun beslutningsdygtig når mindst 4 medlemmer er til stede.

Såfremt et medlem afgår, skal foreningen omgående supplere sig med den af generalforsamlingen valgte suppleant.

Beslutningsprotokol kan til enhver tid rekvireres af A-medlemmer.

Metode ved valg F2003:

Alle bestyrelsesmedlemmer trækker sig tilbage. Der skal vælges 9 medlemmer fra netværkene. For at få rotation i udskiftningen fremover, vælges F2003 5 bestyrelsesmedlemmer for to år, mens 4 vælges for et år. På Generalforsamlingen F2002 trækkes der lod om, hvilke netværk der i 2003 vælger repræsentant for toårs-perioder.

§ 8

Bestyrelsen konstituerer sig snarest muligt efter valget.

Bestyrelsen fastsætter selv sin forretningsorden og fører protokol over trufne forhandlinger og beslutninger.

Bestyrelsen kan til løsning af specielle opgaver nedsætte udvalg der kan have medlemmer udenfor bestyrelsen.

Bestyrelsen repræsenterer foreningen udadtil i enhver henseende, såvel overfor offentlige myndigheder som overfor private. Den råder over foreningens midler i overensstemmelse med vedtægterne og de på generalforsamlingens trufne beslutninger.

Bestyrelsesmøder afholdes så ofte formanden finder det nødvendigt eller når 2 bestyrelsesmedlemmer måtte ønske det.

Bestyrelsen er kun beslutningsdygtig når mindst 6 medlemmer er til stede.

Beslutningsprotokol kan til enhver tid rekvireres af ethvert (A-)medlem I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende.

Motivation for forslaget:

Er en logisk konsekvens af §7. (A-)medlem afhænger af udfaldet af afstemningen om §1-2-3.

DER STEMMES SAMLET OM §7 OG §8.
PAKKE 3 KAN VEDTAGES SEPARAT

§lut

§lut

Programmet bygger på ideen om at jorden/lejren er en rumbase der bevæger sig rundt om solen. Med udgangspunkt heri tilrettelægges lejr, lege og andre aktiviteter med sigte på at basen skal overleve og være et rart og fornøjeligt sted at leve. De mange beskrevne aktiviteter bygger på at børn og voksne er på opdagelse og eventyr og skal finde ud af hvordan natur og mennesker hænger sammen. Legene tager udgangspunkt i udvalgte økologiske koncepter og bygger ofte på at børnene er nødt til identificere sig med andre levende organismer – og derved kommer til at forstå dem og deres afhængighed af omgivelserne.

Jeg synes bøgerne sætter meget miljø- og naturskoleundervisning i Danmark i relief. Det kan være sundt at blive mindet om de ideelle fordringer til miljøundervisning, som bogen argumenterer for – herunder at der er tid til at leve sig ind i naturens processer der hvor de foregår og bearbejde indtryk i lyset af den menneskelige belastning af jorden - og hertil tid til det fornødne samarbejde mellem naturvejleder og skole. Fokus er på miljøproblemer, men tilsyneladende uden at klarlægge de interesse modsætninger der ligger bag. Løsningen af problemerne ser ud til at blive individualiserede, mens de samfundsmæssige ansvar og opgaver måske forudsættes at komme i anden fase. Spørgsmålet er i hvilket omfang børnene kan bidrage til at ændre fundamentale

holdninger og vaner i forhold til miljøbeskyttelse i et samfund som det amerikanske – og det gælder vist også her i landet.

Der er mange gode råd om og ideer til, hvordan sanser, følelser og intellekt kan kombineres og udfordres på en spændende måde for både voksne og børn. Nogle af rådene kender vi, mens andre er anderledes, sat i andre rammer og formulerede på en inspirerende måde. De mange eksempler med den udprægede brug af identifikation og eventyrlige fortællinger som baggrund for aktiviteter kan nok ikke direkte overtages, men de kan inspirere til nye aktiviteter eller give gamle aktiviteter en ny ramme og fokusering.

Jeg kan derfor anbefale at naturvejledere læser i de to bøger – enten under Skovskolens kurser, hvor den kan indgå som standard i biblioteket, eller evt. ved at låne den af Skovskolen eller ved selv at købe dem. Det anbefales at Skovskolen forsøger at skaffe de øvre Earth Education bøger til yderligere inspiration for den danske naturvejlederordning. Nærmere oplysninger kan fås på Skovskolen eller på www.eartheducation.org

Det kunne desuden overvejes om en eller flere danske naturvejledere skulle tage på et af de kurser som The Institute for Earth Education gennemfører, eller om det skulle forsøges at få Steve van Matre til Danmark og gennemføre en workshop for os.

Vi har vel stadig brug for at kikke ud i verden og forny os?

Per Mikkelsen

SPOR I
LANDSKABET

Hvis du vil vide mere om **Spor i Landskabet** eller om **Sporenes Dag** kan du kontakte sekretariatet på tlf. 33 32 56 72 – 240, fax 33 14 24 96 eller e-mail: tda@landbrug.dk

Sporenes dag 2002

Tirsdag den 9. juli 2002 arrangerer **Spor i Landskabet Sporenes Dag**.

Sporenes Dag er en god mulighed for, i samarbejde med sporejerne, at lave et arrangement hvor man kommer tæt på naturen i det åbne land.

Formålet med **Sporenes Dag** er at hjælpe de enkelte spor til at blive mere synlige i lokalområdet og at markedsføre Spor i Landskabet.

Erfaringer med Sporenes Dag

I 2001 lavede 15 spor fordelt over hele landet arrangementer på **Sporenes Dag**. Arrangementerne var lige så forskellige som de enkelte spor. Nogle steder havde man arrangeret guidede ture på sporene, hvor man blandt andet brugte lokale naturvejledere.

Andre steder blev der arrangeret noget for børnene, eksempelvis kunne man sejle på tømmerflåde og hvis man havde svaret rigtigt på nogle spørgsmål

om natur fik man et diplom. Svarene fandt man ude på sporet.

Andre steder var landbruget omkring sporet sat i fokus. Nogle steder kunne man få smagsprøver af gårdens produkter.

Et sted blev gæsterne inviteret til at deltage i det daglige arbejde på gården f.eks. malkning. På et spor var der en debat om økologisk landbrug. Mange steder serverede man kaffe i haven.

Antallet af deltagere var på de fleste spor omkring 20 – 30 personer. Et enkelt sted kom der 150 personer.

Sporenes Dag blev annonceret både på Internettet (www.spor.dk og www.naturnet.dk) og arrangementet blev nævnt i omkring 70 lokalaviser over hele landet.

Torkild Dalgaard, Projektkoordinator for **Spor i Landskabet**

Lokalredaktører

Esben Buch (EB)

Ålborg kommune
Tlf: 9930 2071
park.natur@aalborg.dk

Karin Krogstrup (KK)

Læsø Kommune
Tlf.: 9849 1300
natur@laesoe.dk

Jens Frydendal (JF)

Naturskolen ved Hald
Tlf.: 8663 8500
Jens.Frydendal1@skolekom.dk

Henrik Sell (HS)

Naturhistorisk Museum
Tlf.: 8612 9777
sell@nathist.aau.dk

Lars Jørgen Grønbjerg (LJG)

DDS, Stevninghus Spejdercenter
Tlf: 7468 7180
ljg@dds.dk

Jesper Vagn Christensen (JC)

Fyns Statsskovdistrikt
Tlf: 6265 1777
jvc@sns.dk

Peer Nørgaard (PN)

Stevens Natur Center
Tlf: 5650 2234
peer@post2.tele.dk

Allan Gudio Nielsen (AN)

DOF
Tlf: 3331 0512 - 28
allan.nielsen@dof.dk

Netværkskonsulenter

Jens Frydendal (JF)

Naturskolen ved Hald
Tlf.: 8663 8500
Jens.Frydendal1@skolekom.dk

Erik Moes (EM)

Friluftsgården i Fløjstrup
Tlf. 8693 7700
Erik.Moes1@skolekom.dk

Jørgen Chemnitz (JC)

Kolding Naturskole
Tlf. 2028 6894
Joern.Chemnitz@skolekom.dk

Gitte Andersen (GA)

Haderslev skovdistrikt
Tlf. 7452 2105
gia@sns.dk

Jørgen Tybrind (JT)

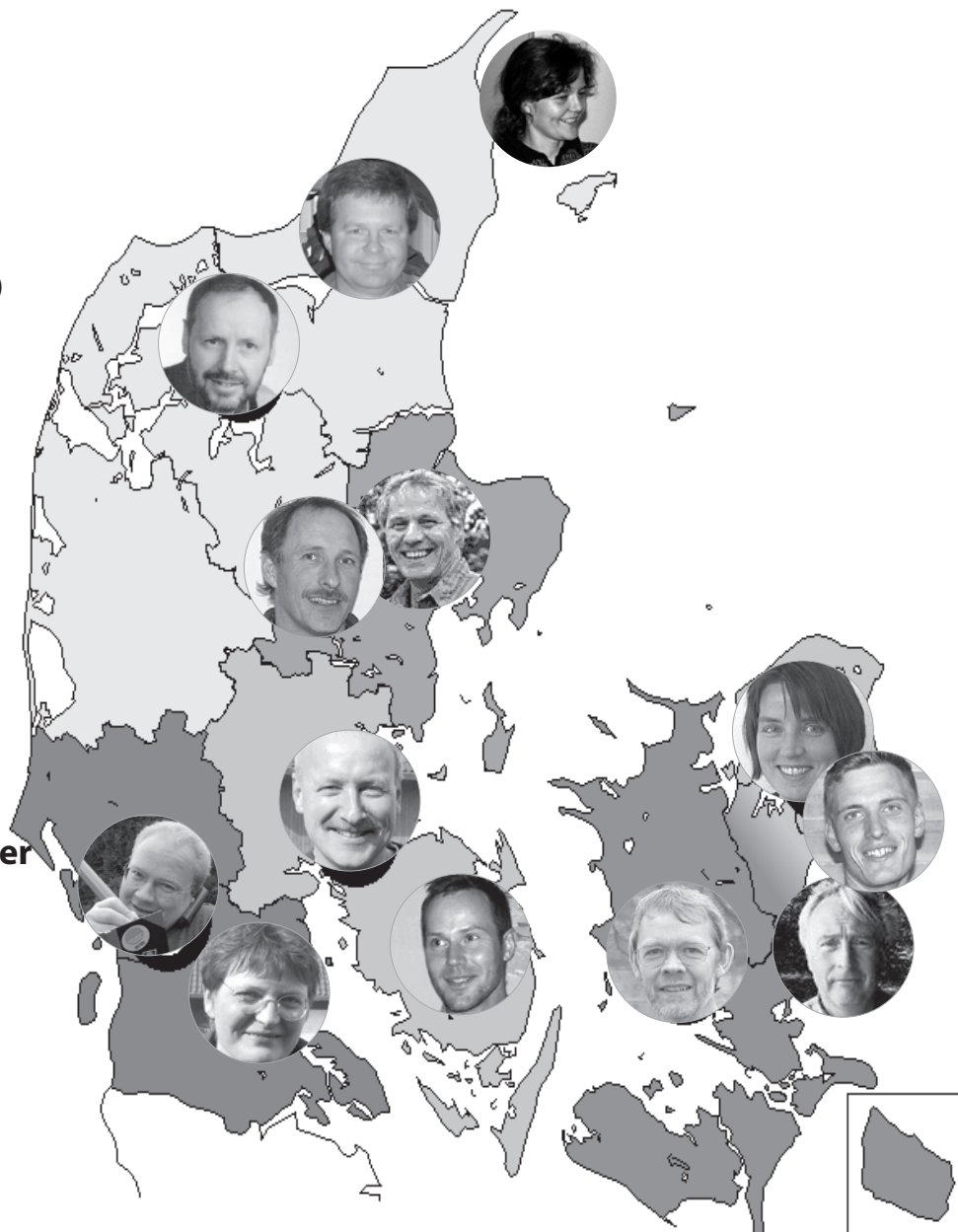
Kongskilde Friluftsgård
Tlf: 5784 9277
Joergen.Tybrind1@skolekom.dk

Dorrit Hansen (DH)

Raadvad Naturskole
Tlf. 4580 5926
Dorrit.Hansen@skolekom.dk

Landet derude

Indberetninger fra lokalredaktører og netværkskonsulenter

Tove Krogh Stockmarr:

»Jeg takker hermed af som lokalredaktør i det syd- og sønderjyske for at overlade tjansen til nye og stærke kræfter: Lars Jørgen Grønbjerg. Tak for dansen.« Tak i lige måde, Tove.

Lars Jørgen Grønbjerg

er nu på balkortet og det ser vi i redaktionen frem til. Velkommen på holdet.

Karin Krogstrup

er tilbage efter veloverstået barselsorlov. Velkommen tilbage på holdet.

Esben Buch

fortsætter som lokalredaktør i parløb med Karin i det nordjyske.

Lars Stubbkjær Nielsen

Landet derude

Nyt om navne og arbejdspladser

Nicolai Bruun og Mogens Foxil

Flere medarbejdere på Natur-, Miljø- og Lokal Agenda 21 Centret. På Trente Mølle, der ligger mellem Faaborg og Brobyværk, har naturvejleder Leif Sørensen og grøn guide Erik Breum Petersen fået forstærkning. Det er cand.scient. i biologi og kemi Nicolai Bruun, og lærer Mogens Foxil, der er med til at sørge, for at der kommer endnu mere ild under kedlerne på det dynamiske "Natur- Miljø og Lokal Agenda 21 Center".

Nanna Johansen

Hej Alle. Jeg hedder Nanna Johansen. Jeg har nu i et år været i jobtræningsforløb som naturvejleder på Københavns Statsskovdistrikt, hvor jeg arbejder sammen med Stephan Springborg, og er lige blevet forlænget et år. Siden jeg arbejdede som gartner i Australien ca. 1985-90, har jeg vidst, at jeg ville have med naturformidling at gøre. Jeg har en biologiuddannelse med speciale ved Forskningscenter for Skov og Landskab, og har taget kurser i biologisk formidling og naturvejledning. Jeg håber på, at næste år byder på et rigtigt job, så hvis du hører om et vikariat, står og skal på barsel eller har brug for en hjælpende hånd i en periode, så ring til mig.

3 nye naturvejledere i Vejle Amt

Benny Jensen

Har fået ansættelse i Vejle Amt. Han har tidlige har lavet en masse naturvejledning i Hedensted Kommune. I Vejle Amt skal han lave naturvejledning for sindslidende og udviklingshæmmede samt personalet fra institutioner og bofællesskaber i det næste år med mulighed for forlængelse, hvis alt går op i en højere enhed.

Peer Høgsberg

Peer er den 2. januar 2002 begyndt som natur- og kulturformidler i Vejle Ådal. Opgaven er at gøre Vejle Ådal mere spændende at besøge. Det skal ske ved at udvide og udvikle kultur- og naturoplevelser med kvalitet i området i og omkring Vejle og Grejs Ådal. Han skal samarbejde med de eksisterende besøgssteder og besøgsinstitutioner i Ådalen samt områdets turistforeninger, f. eks. Vingsted Historiske Værksted, Vingsted Jernalderby, Lokalmuseerne i Egtved, Vejle og Jelling, Kongernes Jelling, Økulariet i Vejle, Naturvejlederen i Vejle, Søballegård Naturskole og Randbøl Statsskovdistrikt. Der skal planlægges og gennemføres en række ture og aktiviteter, som kan tilbydes på en interessant og let og overskuelig måde til især tre forskellige målgrupper. Målgrupperne er kursus- og konferencedeltagere, lejrskoleelever og -lærere, samt turister. Desuden kan det blive en opgave i et samarbejde med de øvrige parter - eller andre - at etablere eller finde nye attraktioner eller besøgssteder i ådalen.

Finn Lillethorup Hansen

Med virkning fra d. 1. april er Finn Lillethorup Hansen blevet ansat som Agenda-21 medarbejder på det nye Økolarium i Vejle. Finn har forladt en stilling på herregården Sønderskov ved Brørup, hvor han de sidste godt syv år har været naturvejleder og leder af Natur- og Kulturskolen ved Museet på Sønderskov. Økulariet er et nyt besøgscenter med formidling om miljø- og naturforhold, der slår dørene op for publikum d. 11. okt. 2002 - se mere på www.ecolarium.dk.

Efter dette blev skrevet i december har Nanna her pr. 1 marts fået job i en skovbørnehave - go vind, Nanna. Red.

PERS ADRESSE ER:
VINGSTEDCENTRET
VINGSTED SKOVVEJ 2
7182 BREDSTEN
TLF: 75 86 55 33 LOK.2569
PH@VINGSTEDCENTRET.DK
WWW.VINGSTEDCENTRET.DK

Landet derude

Aldrig set før

Hasselmusprojekt

Vi har tidligere nævnt hasselmuseprojektet, der foregår i samarbejde mellem Svendborg Zoologiske Museum, Trente Mølle og Skov- og Naturstyrelsen ved Fyns Statskovdistrikt. Det projekt er der meget gang i: Forårets store projekt med opsætning af godt 700 hasselmuskasser i Sollerup Skov ved Faaborg har båret frugt. Det er for tidligt endnu at sige noget om indvirkning på bestandstørrelsen, men flere hasselmus har allerede nu leveret genetisk materiale til den genetisk kortlægning, der er en sidegren af projektet. Som sidegevinst har den megen presseomtale resulteret i flere henvendelser, og på den baggrund, er der nu fundet hasselmus i en skov, hvor arten ikke tidligere er registreret. I 2002 fortsætter arbejdet med opsætning i nye skove og med nye skoler. Vi har således i skrivende stund lige fået træ hjem til de næste små 1000 kasser.

Dogmenaturfilm

I et samarbejde mellem Amtscetret for Undervisning, Fyns Amt har Natur- Miljø- og Lokal Agenda 21 Centret på Trente Mølle over en periode arbejdet med udvikling af tilbud til undervisningen inden for Natur & Teknik. Et af projekterne - "Børn filmer naturen" - betyder at man i et par uger i september omdanner Trente Mølle til et højteknologisk filmstudium, med masser af digitalt videoudstyr, redigeringsanlæg, hjælpemidler til naturfotografering etc. Så Zentropia kom an - den første naturdogmefilm er på trapperne.

Fra Rold Skov fortæller **Søren Risborg** om en anderledes måde at få folk ud i naturen: "Så skete det.....endeligt. Skiløjperne i Rold Skov blev sat op mellem jul og nytår og der var sort af mennesker på dem. Skolens og Skørpinghallens parkeringsplads var fyldt med biler og de lokale gik gennem byen til starten af løjpen. Selv nytårsaften kl. 17.00 gik folk med skiene på nakken forbi mit hus. Så det er jo ikke så ringe et arbejde, når så mange mennesker har glæde af det. og så var skoven fra sin aller smukkeste side med sne på alle træerne, det var ikke så ringe.....men allerede første januar var det slut, så jeg håber på en ny omgang sne nu da den er sat op"

Et lille drej

Agenda 21 skal som bekendt indarbejdes i alle kommuners planer. I Grenaa er der allerede en arbejdsgruppe igang og et par borgergrupper har startet egne projekter op. Naturskolen har været til en del møder, og fremover bliver undertegnede kontaktperson til borgergrupper og institutioner som en del af det daglige arbejde. Hovedvægten bliver lavet efter mindre, men gennemførlige projekter i starten. Har andre praktiske erfaringer hører han gerne nærmere. Kai Hansen, Grenå Naturskole.

Hund og børn imellem

Sidst på efteråret var Henrik Hansen på et lille kursus i Dansk Kennel Klub Regi for at blive uddannet til "Barn og hund-instruktør". Forhistorien er at DKK i ca 10 år har haft et (lille) korps af hundeejere, som frivilligt har besøgt især skoler sammen med mindst én hund. Børnene får forevist en lille video om omgang med hunde, og derefter

Landet derude

ter får de lov at hilse på det medbragte eksemplar. Formålet er lære børnene at omgås hunde for ad den vej at forebygge bideulykker. I DKK's medlemsblad i oktober var der en artikel om ordningen med en opfordring til interesserede hundeejere med egnede hunde om at melde sig. Det lignede jo i høj grad noget af det han alligevel tit laver med besøgende børnegrupper, så Henrik bad om at måtte deltage i kurset. DKK's adfærds konsulent fandt dem egnede, både Henrik, Dina (kendt fra de seneste årsmøder) og Dinas datter Laura. Derfor er DKK's grundkursus i omgang med hunde nu formelt et af aktivitetstilbuddene fra Henriks side. Han regner nu ikke med at fare ud til en masse skoler med hundene, men forløbet kan indpasses som et af flere del-emner i et besøg på Ørnereden.
Henrik Hansen, Naturcenter Ørnereden

Udstillingsaktiviteter landet rundt

Naturcenter Vestamager: »De 4 elementer«

Hvorfra stammer tænkemåden at verden skulle bestå af 4 elementer? Hvad er ild for noget og hvad er der i luften, i vandet og i jorden. Hvordan kan man undgå at forurene luften, vandet og jorden? Det er hovedspørgsmålene i udstillingen der har åbent i weekender og på helligdage frem til 1. april 2002. Udstillingen er særligt tilrettelagt for børnefamilier og der tilbydes masser af aktiviteter som børn og forældre kan være fælles om at deltage i. På hverdage gives der undervisningsoplæg for skoler og institutioner og udstillingen fungerer her som et tematiseret undervisningslokale med aktiviteter både indendørs og udendørs.

Adresse: Udstillingshuset naturcenter Vestamager, Granatvej 7, 2770 Kastrup.

Arrangør: Tårnby kommune og Skov- og Naturstyrelsen, Jægersborg skovdistrikt.

Esrum Møllegård: »Hvorfor er der pigge på et pindsvin?«

En udstilling for mindre børn om tilpasninger i naturen. Tilpasninger mellem dyrs fødder og det de skal bruges til. Tilpasningen mellem blomster og insektsnabler, mellem skind og klima, vinteroverlevelse og endnu flere emner. Kom og mærk, gæt, prøv og føl dig frem til svarene på hvorfor dyr og planter er indrettet, og ser ud som de gør.

Åbnet: kl. 10 - 15 alle dage fra efterårsferien 2001 til 2. uge i marts 2002.

Adresse: Esrum Møllegård, Klostergade 12, 3230 Græsted Tlf. 48 39 00 26

Hotspots - naturens brændpunkter.

Zoologisk Have København sætter i samarbejde med de andre europæiske zoologiske haver (EAZA) fokus på de områder på vores jordklode, der har den største biodiversitet.

Der tages specielt udgangspunkt i den atlantiske regnskov på den sydamerikanske østkyst hvor bl.a. flere arter af de små løveaber lever. Området er på 91.930 kvadratkilometer, svarende til det dobbelte af Danmarks areal. I regnskoven lever 5% af alle verdens dyrearter og 7% af verdens plantearter. Det er et unik område bl.a. fordi der lever så mange endemiske arter. - arter som kun findes lige netop her.

I marts måned åbner Zoo en udstilling i Primathuset over temaet »Hot Spots - naturens brændpunkter«. Med udgangspunkt i de gyldne løveaber og gennem film og billeder kan man få et indblik i det meget specielle og bevaringsværdige område som strækker sig ind i Brasilien, Paraguay og Argentina.

Landet derude

På dybt vand

Økobase med mere i Tåstrup

Her bliver der forhåbentlig gang i den, når de bevilgende myndigheder endeligt vedtager planerne om en stor naturlegeplads og aktivitetsbase i Hakkemosen ved Høje Taastrup. På ca. 1,7 ha stort område har jeg projekteret en række aktivmiljøer, som både skal tale til børnenes egen frie fantasi, men også kan ses i struktureret "udendørspædagogisk" sammenhæng. På planen er der f.eks. ideer til et "historisk lerværksted om teglværkstiden", lejrplads, udendørskøkken/bålværksted, "Robinsonland" med fysiske udfordringer, "muselabyrinter", stor Gaiafigur i et bule-bakkeområde og en vandlegeplads. Dertil kommer mytefortællesteder, tidslinier og grejbank m.m. Der er nok hældt en lille million i projektet, før det står nogenlunde færdigt, så det blir' ikke i morgen. Både daginstitutioner og skoler op til 6./7. klasse er målgruppen. Hvis du arbejder med en lignende ideudvikling kunne det da være sjovt at udveksle ideer. Da send f.eks. en mail til Thomasgy@htk.dk.
Naturvejleder Thomas Gyalokay

Dybt vand i voldgraven

"Der er fuld fart på Skovsgaard. Her sker nogle større omlægninger i det økologiske landbrug. Det betyder at besætningen af malkekøer sælges, og Skovsgaard fra 1. april lægges om udelukkende til planteproduktion.

Det er ikke den eneste nyhed på Skovsgaard. I Skovsgaards hovedbygning indretter Langelands Museum i løbet af foråret et Tyendemuseum, hvor pottes og pander kommer tilbage på hylderne, så oplevelsen af livet for herskab og tjenestefolk i starten af 1900-tallet kommer tilbage i stuer og kælderregion.

I december måned havde vi gang i en rendegraver, der gravede drænrør fri omkring et middelalderligt voldsted beliggende syd for Skovsgaards park. Gravearbejdet betyder at den oprindelige voldgrav igen fyldes med vand til glæde for padder og andet småkravl - og til glæde for alle os, der kan lide at fantasere over vores forfædres liv og færden."

Marianne Krag Petersen

naturvejleder på Skovsgaard, Danmarks Naturfunds ejendom på Langeland

Jesper på dybt vand

Naturvejleder Jesper Vagn Christensen, Fyns Statsskovdistrikt, oplyser at distriktet får sin lokale hjemmeside klar i starten af 2002. Man kan f.eks. komme ind via Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside www.sns.dk.

Med hjemmesiden håber vi på at kunne give en endnu bedre og hurtigere service til borgerne. Det er ambitionen at hjemmesiden udvides og justeres løbende.

Edderkoppen - nyt fra netværkene

København

Københavngruppen har den 9. januar afholdt sit traditionsrige årsplanlægningsmøde med 28 fremmødte til tre timers benhård planlægning af næste års aktiviteter. Det var ikke så få frø der blev sået her. Københavngruppen skal bl.a. lave et natløb der kan forsøde verdenskonferencen i september, arbejde i studiegrupper under arbejdstitlerne "Skov og bæredygtighed", "Virker det - evaluering af naturvejlederarbejdet", "Naturfremmedhed2" ("På nye eventyr..!"), samt "Etnikere og os".

Vil du vide mere - bliv ekspederet videre hos Dorrit.

Landet derude

Af arrangementer kan nævnes besøget på Pederstrupgård omkring "Lange forløb i brudstykker", et sommervisit hos Kari på Strandegård, og en ERFAdag om juleture. Og så er der jo den nationale naturskoledag i østdansk udgave som ligger d. 20. marts på Naturværkstedet på Rådvalsvej ved Utterslev Mose. Temaet vil være "Den sociale dimension i naturskolearrangementer." Dorrit og Kim hører gerne fra folk med input hertil. Alle er velkomne.

Vejle/Fyn

I december 2001 var der planlægningsmøde på Klostermølle. Her besluttede vi, at netværkets bidrag til Verdenskonferencen i uge 37 (9. – 15. september) skulle være praktiske projekter med involvering af forskellige borgergrupper i forbedringer omkring det ferske vandmiljø. På konferencen er der en workshop omkring dette tema, og vi håber så, at andre netværk vil lade sig inspirere og tage fat omkring de andre workshops.

Vi forestiller os, at vi med forskellige grupper omkring i netværket skal lave en smuk buket af aktiviteter i uge 37, og forestiller os blandt andet følgende: Vandløbsrestaurering, biomanipulation, anlæg af smådamme og vandhuller, fuglekasseprojekter, faunapassager, små plantningsprojekter, blokering af dræn. Mange kommuner og amter vil gerne lave AGENDA 21 projekter, og her har vi muligheden for at trænge igennem.

Der vil desuden være stor mediemæssig bevågenhed omkring en sådan samlet indsats i 2 amter. Ikke mindst i forbindelse med at naturvejledere og politikere fra hele verden i samme periode snakker om, hvad der kan gøres, mens vi handler!!

Kolding Kommune har taget godt imod ideen, og allerede nu er der planlagt restaurering af 2-3 km. vandløb, anlæg af 3 vandhuller, faunapassager, fuglekasseprojekter, træplantning m.m. Både naturvejleder Kaare M. Ebert, Danmarks Sportsfiskerforbund, og Jørn vil gerne rådgive omkring vandløb.

Der er tænkt bæredygtighed og borgerinddragelse ind i de fleste netværksaktiviteter før Verdenskonferencen. Så mon ikke det giver en masse inspiration til det daglige formidlingsarbejde.

Det er ved at være Vejle-Fyns folkets tur til at planlægge af Naturvejlederforeningens årsmøde. Vi er på i 2003. Der er ingen vej udenom: Alle andre har været arrangører. Vi arbejder med et årsmøde på Houens Odde med temaet "Friluftsliv på godt og ondt". Indtil videre har Thorben Lundø og Jørn snakket lidt sammen, men vi udvider planlægningsgruppen med 4 andre, som vil blive kontaktet en af de nærmeste dage - så hvis du brænder for at være med, så meld dig under fanerne snarest. Netværkskoordinator Jørn Chemnitz

Silkeborg kommunes tekniske forvaltning, syntes her før jul, at Naturskolen på AQUA fortjente en lille julegave - et beløb til køb af træ til redekasser for ådalenes fugle i kommunen. De har været ude at købe træ (lærketræ selvfølgelig) og materialer til de næste par år. De fugle de først har i tankerne er vandstær, natugle - evt. også slørugle, tårnfalk, evt. hvinand. Så må vi se, om vi kan finde nogle skoleklasser, der har tid og lyst til at gå ind i dette arbejde. Det indeholder opsøgning af mulige lokaliteter og redesteder, søge tilladelse hos lodsejere, bygge kasser og overvåge og indrapportere.

Preben Back, AQUA

Landet derude

Set på Skolekom

Kære redaktion. Til lykke med det nye nummer af NATURvejleder!!

Det er blevet meget mere læsevenligt, overskueligt og artiklerne har også fået et tydeligt løft opad. I fortjener stor ros for fremgangen, og lad os så håbe på, at bladet kan overleve i den nuværende form. Alt andet vil være en skam! Godt gået! Mvh Kaare Manniche Ebert, Danmarks Sportsfiskerforbund

1000 tak for roserne.
Lars Stubkjær Nielsen

Årskonferencen på Livø 2002

Glæd dig!

Ikke bare årskonferencen, men også maden bliver en helt speciel oplevelse på Livø!

Forbindelse med den nødvendige regulering af Livø's dådyr, har nordjydske naturvejledere i samarbejde med skovfoged Jens Erik Nielsen fra Buderupholm Statsskovdistrikt, selvfølgelig »taget« de bedste dyr fra til både frokosten og naturvejlederfestmiddagen torsdag den 18. april. (EB)

Skytte og naturvejleder Klaus Godiksen med »Nordjydsk Kølle«.

Tag familien Danmark med ud i naturen

-og deltag i Friluftsrådets kampagne "Familien i naturen året rundt".

Friluftsrådet vil fra april til november 2002 inspirere danske familier til at opleve naturen helt tæt på! Det vil vi gøre ved sammen med interesserede fra vores medlemsorganisationer at tilbyde familierne en række arrangementer og oplevelser udendørs, - i skov, ved å, hav eller måske i byens park eller på naturlegepladsen.

Friluftsrådets medlemsorganisationer er på hjemmebane, når det handler om spændende friluftaktiviteter! Derfor håber vi at rigtig mange af jer, der kender til gode lokale naturoplevelser har lyst til at bidrage med en herlig familieoplevelse.

Oplevelserne vil hver især udgøre en "solstråle", som giver familierne inspiration til at dyrke friluftslivet og færdes i naturen sommer og vinter. Det er klart at naturoplevelserne vil veksle med årstidernes skiften, - oktobers solstråler er anderledes end aprils!

Sådan kan en solstråle se ud:

- Cykel- og vandreture i sol og blæst
- Vingeslag og spidse næb ved Sønder sø
- registrering af forårstegn i april og maj, - hvem ser de første bøgeblade ?
- mælkevej og stjernes kud en aften i oktober
- Samtale for skovtrolde i lejrbalets skær i august

Tilmeld dit arrangement

Planlæg en tur i kano, på cykel eller på gå-ben. Lad familierne opleve jeres "hemmelige" oaser i naturen. *Via kampagnen har I mulighed for at vise jeres forenings særlige interesse frem for andre og samtidig være med til at gøre år 2002 til året, hvor familien Danmark får nature helt tæt på!*

Sådan gør du

Kontakt Friluftsrådets projektkoordinator Ida Kryger på telefon 3379 0079 eller send en mail på kam@friluftsradet.dk og bed om yderligere information samt tilmeldingsskema. Arrangementer kan tilmeldes hele året frem til 1. november, men de arrangementer, der er tilmeldt inden 1. april kan komme med i den store kampagnelancering den 10. april. *Vær opmærksom på, at solstrålerne kan støttes med et mindre beløb, hvis I har nogle udgifter, I har brug for at få dækket.* Alle idéer er velkomne! Vi glæder os til at præsentere netop dit naturtilbud for de danske børnefamilier!

**Kontakt: Ida Kryger, Friluftsrådet, Scandiagade 13, 2450 kbh SV, tlf: 33790079,
fax: 33790179, mail: kam@friluftsradet.dk. www.friluftsradet.dk (se kampagner)**

Materialer til undersøgelser af miljøet

Laboratorieudstyr
Ekskursionsudstyr
Præparationsudstyr
Meteorologi
Litteratur
Etologi
Zoologi
Anatomi
Fysiologi
Genetik
NaturTeknik-udstyr
Mikroskoper
Stereolupper
Mikrobiologi
Akvarieudstyr
Værktøj
Friluftsudstyr
og meget mere

Stor hornugle udstoppet for Skov- og Naturstyrelsen på eget autoriserede konservatorværksted.

Rekvirer gratis katalog

DAN FAUNA

Guldbergsgade 36, 8600 Silkeborg

E-mail: DanFauna@DanFauna.dk. Hjemmeside: www.DanFauna.dk

☎ 8681 3652 Fax: 86800322. Øst for storebælt ☎ 58533853

Kaste- / flydenet

Det ideelle net til at kaste ud fra bredden eller fra en bro. Nettet er let og holder sig højt i vandet når det trækkes ind.

Det er fremstillet af meget stærkt kunststof med forstærkning på kanterne. Diameter: 27 cm. Inkl. 12 meter line på vindsel.

Pris kr. 220,-

I mere end 30 år har Scandidact leveret udstyr til faget:

Biologi - og i nyere tid til:

'Natur/teknik'

Derfor er det også helt naturligt at kontakte os, når det drejer sig om indkøb, hvor vi så også har mulighed for at rådgive og komme med forslag, baseret på de mange års erfaring ...

Scandidact

OLDENVEJ 45 · 3490 KVISTGÅRD

TEL: 49 13 93 33 FAX: 49 13 83 85

E-mail: admin@scandidact.dk

NATURvejleder

11. årg., nr. 1, marts 2002

Formandens leder	3
Kick off - redaktionel leder	4
Livøkonferencen, et interview	5
Livø grundlagdes 1911	9
Naturfag - natursvag ?	12
Kys frøen	16
Naturholdninger - forslag til struktur	20
Malaysia, et interview	25
På natur-tur i »Menneskernes land«	29
Redaktørens presseklip	33
Kærlighed giver handling ..!?	34
Anmeldelser	37
Bosnier og Vietkong	38
Nyt fra Fællessekretariatet	41
Naturvejlederforeningen i Danmark	43
Generalforsamling 2002	44
Vedtægtsændringer i forslag	45
Landet derude - Indberetninger fra lokalområderne	51
Tag familien Danmark med ud i naturen	58

Værter til Shadow ranger program søges

Verdenskonferencen er på skinner nu og mange konferencedeltagere har ytret ønske om at komme på besøg hos en dansk naturvejleder.

Grib chancen for at få kontakter til kolleger i udlandet.

Ring til Dorte Nielsen på 33 79 00 79 eller send hende en mail: conf2002@friluftraadet